KARYS

1962

KOVAS - MARCH

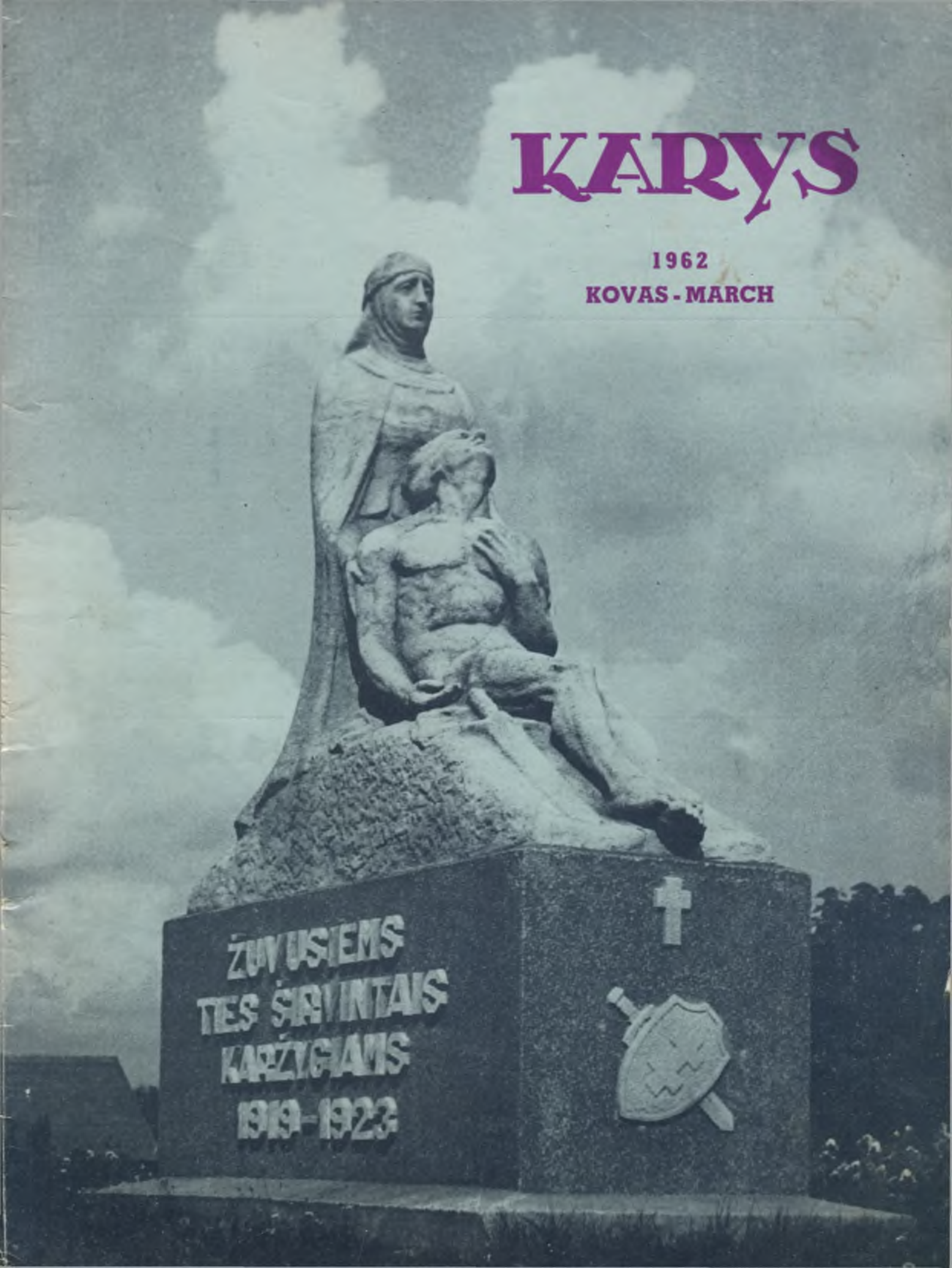

KARYS

1962
Nr. 3 (1380)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas

Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L.V.S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Justinas Liaukus — Karinės Žinios

TURINYS

Paminklas širvintuose žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės	Viršelis
V. Jonikas — Vardu žymėsime savu	65
J. Vėgėlis — Širvintų kautynių prošvaistės	66
Butegeidietis — Širvintų stebuklo herojai	69
K. Ališauskas — Tikrieji Širvintų pergalės didvyriai	74
P. Dirkis — Ramybė mūsų mirusiems	77
P. Mačiulis — Pirmaisiais 2 p.p. metais	78
A. žygmantas — Pirmoji jūrų galybė Kreta	82
V. Kareiva — Kareiviai	84
V. Mantvydas — Kova už Tautos dvasią	90
Karinės žinios	91
K. M. J. Šarūnas — Sąjungininkai, Michailovičius ir Titas	92

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, B. Auginas, V. Augustinas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, J. Budrys, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Rūtenis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, J. Vėgėlis, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: **Mike Maksvytis**, Chicago, Ill.; **Stasys Misiūnas**, Omaha, Nebr.; **Lionginas Leknickas**, Cleveland, Ohio; **Vl. Rušas**, Toronto, Canada; **V. šalkūnas**, Australija; **Morkus šimkus**, Baltimore, Md.; **K. Trečiokas**, Newark, N.J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass. — "Baltic Florists"
Brockton, Mass. — A. Mantautas
Chicago, Ill. — J. Karvelis, M. Maksvytis, "Marginiai", J. Meménas, K. Rožanskas
Cleveland, Ohio — V. Ročiūnas
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Philadelphia, Pa. — A. Impulevičius
Newark, N. J. — Kazys Trečiokas
Rochester, N. Y. — P.Saladžius, A. Sabalis
Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas
Toronto, Ont. — V. Aušrotas, August. Kuolas, V. Rušas, J. Smolskis
Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 49 Thornton Avenue, London W, 4

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas — 9 Cowper Street, St. Hilda, Vic.
A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia
P. Mažylis — 22 Aberdeen St., W. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB, Seminario Salesiano Altamira, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523748 9

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1380) KOVAS - MARCH 1962

VINCAS JONIKAS

VARDU ŽYMĖSIME SAVU

Kova už kalbą

Tu pats tėvynę ginsi
Nelaukęs pagelbos,
Mokinsies ir mokinsi
Lietuviškos kalbos!

Kaip saulė į pavėsį
Prasiveržia karštai,
Šventa kalba vis plėsis
Pražysdama raštais.

Tu pats tėvynei teiksi
Kilniausios pagarbos
Ir vėliavą įsmeigsi
Lietuviškos kalbos!

Tautiškas krikštas

Tau duodu vardą tautišką,
Kaip aidą protėvių giesmės,
Kaip žodį švintančios prasmės!

Vardan Dievo Tėvo
Vardan Visuresančio,
Vardan Visagalinčio
Laiminu tave!

Tau duodu vardą tautišką,
Kad keltų pagarbą genties
Kad būtų šventas po mirties!

Santuokos malda

Dieve, laimink mūsų meilę,
Šventa savo ugnimi
Būk su mūsų širdimis!

Dieve, laimink mūsų meilę,
Per kantrybę jos kančios
Duok tautos ataugancios!

Dieve, laimink mūsų meilę,
Šventą priesaiką žinai,
Leisk ištverti amžinai!

Žemės palaiminimas

Būk palaiminta, žemele,
Vardan tikėjimų visų
Pirmuoju kūdikio balsu.

Būk palaiminta, žemele,
Vardan šviesiųjų pranašų
Pirmuoju prakaito lašu.

Būk palaiminta, žemele,
Vardan kentėjimų visų
Pirmuoju antkapio garsu.

Vardu žymėsime

Vardu žymėsime savu
Žemelę paveldėtą —
Tenai per gentkartes tėvų
Dalužė jau sudėta.

Kur mūsų raiteliai greiti
Už tėviškę kovojo,
Ten žodžiai, amžiams ištarti,
Dabar tebegyvuoja.

Vardu žymėsime plačiu
Žemelę mūsų visą —
Laisvi, su kirviais ant pečių,
Su paraku širdyse.

Gražiojoj Lietuvoj: sodyba paežerėje

ŠIRVINTŲ KAUTYNIŲ PROŠVAISTĖS

J. VĖGĖLIS

1959 m. spalio ir lapkričio KARIO numeriuose K. Ališauskas rašydamas apie plk. K. Žuko paskelbtus atsiminimus, jo knygą "Žvilgsnis į praeitį", daro pastabas dėl ten paskelbtų būk tai neteisingų, kaikurių žinių. Čia paminėsiu keletą tų pastabų ir duosiu daugiau tikrų žinių apie aprašomus įvykius.

I. Minėdamas Širvintų kautynes (lap. 16-21) K. Ališauskas tvirtina, kad 7 pėst. pulko III-čio bat. vadas lt. Balnas nuolatos turėjo ryšį su savo pulko vadu plk. V. Rėklaičiu . . . ir toliau sako — "tad kuriem galam jam buvo reikalingi tie Utenos ir Panevėžio komendantai? Jie jam nebuvo reikalingi ir jis pas juos nesikreipė"

Į tai turiu atsakyti, kad taip griežtai paneigti galima tiktai nežinant apie, tuomet Lietuvoje veikusius, Ypatingus Valstybės Apsaugos Įstatus. Tais laikais kiekviena apskrities komendantūra turėjo, ne tik raštininkus savo įstaigoje, bet ir tam tikro dydžio kovos dalinį skirtą apsaugai, žvalgymui, įsakymų bei karo prievolių vykdymui, o priešui puolant, ir jo tramdymui. Karo komendantai buvo ne tik apskričių karo administratoriai, bet ir tų kovos dalinių vadai.

Taip, lenkams užgrobus Vilnių ir pradėjus pulti toliau į Lietuvos šiaurę, artimiausios apskričių komendantūros, kaip Zarasų, Utenos, Ukmergės, Kėdainių, Panevėžio ir Rokiškio, atsidūrė karo būklėje. Karo komendantai gi gavo iš Krašto Apsaugos Ministerio įsakymą: žvalgyti ir sekti lenkų kariuomenės veržimąsi, jai trukdyti ir priešintis, laikyti ryšį su savo kariuomenės artimesniais daliniais ir teikti žinias Vyr. Kar. Štabui ir artimoms savo kariuomenės dalims.

Utenos k. komendanto pareigoms buvo skubiai pasiųstas, dar 1919 metais Lietuvos šiaurėje atskiram batalionui vadovavęs kovose su bolševikais ir vokiečiais-bermontininkais, karininkas, kuris ir ėmėsi minėtą ministerio įsakymą uoliai vykdyti. Prie komendantūros iš vietos savanorių buvo skubotai sudaryta: viena pėst. kuopa, raitųjų žvalgų būrys, šaulių būrys ir telefonų centrinė ryšiams.

Tuojaus, atskirais būreliais buvo pradėta sekti lenkų judėjimą linijoje Palūšė-Kaltinėnai-Joniškis. Čia sutikta tik lenkų žvalgybiniai būriai. Mūsų būreliai jiems pasipriešino, o kuopa sulaikė lenkus Kaltinėnų ruože. (Neužilgo Kaltinėnų barą su nedideliu kariniu daliniu perėmė atsiųstas karininkas Bužys).

Viso apskrities miesteliuose buvo sukelti, tuomet kaimuose dar neskaitlingi, šauliai žvalgymui, budėjimui paštuose ir žinių tiekimui. Kaimuose buvo išstatyta gyventojų sargybos priešo sekimui. Iš visur komendantūra gaudavo žinias ir per Karo Ryšių liniją, plentu tarp Kauno ir Zarasų, nuolat teikė štabams žinias. Kariuomenės dalys kreipdavosi į komendantūras pastočių, kelių ir tiltų skubaus teisymo, maisto ir pašaro tiekimo reikalu ir kt. Apskrity tuomet skubos keliu buvo vykdoma naujokų ir arklių kariuomenėn ėmimas.

Iš viso to matosi, kad K. Ališausko pažiūra į to meto karo komendantų pareigas yra klaidinga. Tuomet komendantai pulkų štabams ir kariuomenės daliniams buvo labai reikalingi. Kad ltn. Balnas telefonavo Utenos komendantui, teiraudamasis ar nebuvo ten plk. Rėklaitis ir teiravosi žinių apie lenkus į rytus nuo jo stovėjimo vietos, tai yra tiesa, ir tas tik rodo dalinio vado rūpestingumą ir akylumą jam duotą uždavinį vykdant. Ir tai taip buvo.

II. Minėdamas lenkų kavalerijos brigados veikimą mūsų fronto užnugary, K. Ališauskas pastebi, kad: "Brigada ... išbuvo mūsų fronto užnugary septynias ir pusę dienos. Ji prasimušė lapkr. 17 d. į rytus nuo Giedraičių, o grįžo atgal prie savųjų lapkr. 24 d. ties Labanoru, Utenos apskrity. Su brigada daugiausia kovojo mūsų šauliai."

Ir čia matosi kam reikalingi buvo komendantai ir šauliai. Kai lenkų brigada žygiavo nuo Troškūnų Andrioniškio link, Svedasų kryptimi, Utenos komendantas, tą sužinojęs iš Panevėžio k-to, pasikalbėjo telefonu su Rokiškio k-tu. To pasėkoje, Rokiškio k-to parėdymu, skubos keliu, į Svedasus atvyko iš Rokiškio kareivių būrys, kuris su Kamajų ir Svedasų šauliais ten užstojo lenkams kelius ir užėmė Šaltekšnės ir Šventosios upių tiltus. Prie Andrioniškio lenkai, gavę žinių (o jiems visą laiką talkininkavo vietos bajorai-lenkai), kad miškinga Svedasų kryptis jiems užblokuota, pasuko atgal, aplenkė Anykščius ir pagal k-ros raitųjų žvalgų pranešimą, vyko Skiemonių ar Leliūnų link.

Gavęs tokias žinias, Utenos komandantas jas tuojaus asmeniškai perdavė Utenon tik ką atvykusiam su 9 pulko štabu ir vienu batalionu plk. Paškovičiui ir pasiūlė jam pastoti lenkams kelią Leliūnų ar Pakalnių rajone. Bet, plk. Paškovičius aiškinosi, kad veikimui prieš lenkų brigadą turįs mažai jėgų ir ilgai jieškojo telefoninio ryšio su Div. štabu Ukmergėje. Tuomet, Utenos k-tas savo nuožiūra pasiuntė Anykščių link keletos vagonų traukinį su kulkosvaidžių būriu ir šauliais pažvalgyti. Bet, traukinys greit grįžo, nes sužinota, kad lenkų brigada tik ką praėjusi link Leliūnų.

Tuomet, Utenos k-tas vėl visa skubiai išdėstė plk. Paškovičiui, kuris dabar sutiko ir tuojaus pasiuntė lt. Gaidį su kuopa užkirsti lenkams kelią Pakalnių bažnytkaimio kryžkelėje. Nors kuopa vyko labai skubiai, k-ros patiektomis pastotimis, bet atvykus į nurodytą kryžkelę, rado ten tik keletą šaulių, kurie sakėsi apšaudę lenkus iš pamiškės ir rodė lenkų žygio žymes vieškely: sulaužytą vežimą, taipgi daug tamsoje išbarstytų lenkų šovinių.

Ir taip, dėl čia tam atsiųsto pulko neveiklumo, buvo pavėluota ir lenkai laisvai nužygiavo Skudutiškio-Labanoro link ir nusivarė virš šimto ūkininkų pastočių su prisiplėštu maistu. O pulko batalionas ir k-ros kuopa, be abejo, galėjo čia lenkų brigadą išblaškyti ir iš jų grobį atimti.

Tad, visa rodo, kad tikrai su prasiveržusia lenkų brigada daugumoje kovojo apskričių komendantūros ir šauliai.

III. Kas liečia medžioklę Rokišky, tai K. Ališauskas rašo: "Buvo taip, prieš pat lenkų puolimą (lapkr. 17 d.) gen S. Žukauskas važinėjo su savo adjutantu lt. Šmulkščiu pafrontėje, Ukmergės ir Utenos ruože. Generolas pasakė savo adjutantui: "užvažiuosime aplankyti mano draugą grafą Pšezdzieckį Rokiškyje" ir nuvažiavo."

O buvo taip: vieną dieną gen. Žukauskas netikėtai pasirodė Utenoje. 9-to pulko čia dar nebuvo. Užėjo komendantūron ir ten komendantą išklausinėjo: "Kokios žinios čia iš lenkų šono?" Teiravosi, ar toli dar lenkai nuo Utenos ir ar plentas į Zarasus dar neperkirstas? Gavęs smulkių žinių, jis su adjutantu išvyko Zarasų link. Neužilgo į Utenos komendantūrą paskambino telefonu Panevėžio komendantas ir pasiteiravo kur yra gen. Žukauskas, nes fronte prasidėję mūšiai su lenkais. Utenos kom-tas tuojaus pasiteiravo Zarasuose, bet ten gen. Žukausko nebuvo. Tuomet, teiraujantis Rokišky, iš ten kom-tas pranešė, kad kariuomenės vadas yra pas grafą Pšezdzieckį.

Ir iš čia matosi, kad tuomet komendantai, vistik, buvo reikalingi, nes ir kar. vadas jieškojo žinių pas kom-tą. Ir Vyr. štabas, per Panevėžio kom-tą, jieškojo kur yra kar. vadas?

Tik kyla klausimas, kodėl gen. Žukauskas važinėjo po tolimas apylinkes, lyg koks žvalgas, kai kovų metu reikėjo būti arčiau štabo ir vadovybės, kur kiekvieną valandą jis buvo reikalingas. Einant kovoms su lenkais važinėti pas lenką dvarininką svečiuotis, Lietuvos kar. vadui tikrai netiko, lietuviškoji visuomenė tuo piktinosi ir net palaikė tai išdavyste.

IV. "Kas liečia keliones į Lenkiją, tai gen. Žukausko šeimyniškas reikalas buvo susipainiojęs dėl ko jis labai kentėjo. Jis buvo vedęs jau senai, dar caro laikais, vieną Lietuvos dvarponaitę. Savo vaikų neturėjo. Augino tik savo brolio dukrelę, kurią labai mylėjo. Mergaitė liko Lenkijoje, o gal Vilniuje, tiksliai nežinau, nes turėjo sužiedotinį. Generolas dėjo daug pastangų ją parsigabenti į Lietuvą, todėl ir važinėjo. Tačiau jokių politinių ar šiaip pašalinių tikslų važinėti neturėjo. Buvo vieną ar du kartu ją parsigabenęs, bet pastaroji nerimaudavo. Vėl išvykdavo. Ji ten pagaliau ištekėjo ir liko."

Kad gen. Žukauskas važinėjo į Lenkiją tai tuomet tą žinojo netik kariškiai, bet ir daugelis visuomenės. Dar prieš pat susirenkant Steigiamąjam Seimui, gen. Žukauskas išvyko į užsienius (Lenkiją) vienam mėnesiui atostogų. Tam laikui baigiantis, jis pranešė mūsų vyriausybei, kad nebegrįš ir prašė atleisti jį iš kariuomenės vado pareigų. Buvo atleistas. Karininkai, skaitydami apie tai Kariuomenės Įsakyme, spėliojo to priežastį. Buvo žinių, kad jis yra Vilniuje. Ir tik tų metų vasarą, kai rusų spaudžiami lenkai traukėsi iš Vilniaus, gen. Žukauskas netikėtai grįžo į Kauną ir prašėsi vėl priimamas į kariuomenę. Buvo pakviestas kariuomenės Inspektorium. Kiek sykių vėliau jis buvo Lenkijoje, o jo duktė Kaune — nesvarbu. Bet reikšminga yra tas, kad tarp Lenkijos ir Lietuvos esant įtemptai politinei padėčiai — tik karo paliauboms, jis laisvai lankėsi Lenkijoje, o jo duktė, kuri buvo ištekėjusi už Lenkijos kariuomenės štabo karininko, lankėsi pas jį Kaune. Mūsų karininkai į tai žiūrėjo labai kreivai. Ir tiesa, kad dalis vyresnių Kauno įgulos karininkų, kurie gen. Žukauską gerai pažinojo, jo nemėgo. Ypač tie, kurie atsimindavo kaip jis dar 1919 metais reikalavo paleisti suimtus už sukilimo ruošimą lenkus peoviakus. Arba, kai jis spaudė kariuomenės eismą išteisinti du karininku, kurie kovų metu priešui — lenkų pusėn — praleisdavo vežimus cukraus.

Vėliau, jau 1924 metais, iš Lenkijos grįžo į Kauną, čia visiems buvęs žinomas, matininkas K.T. Jis keletą metų gyveno Varšuvoje su savo dukterim, kuri buvo ištekėjusi už Lenkijos kariuomenės pulkininko. Jau Kaune K.T. pasakojo, kad jo žentas būdavo su juo atviras ir kartą pasisakęs, kad "apie Lietuvos stiprumą mes nuolat turime mums reikalingas žinias net iš Lietuvos augštosios karo vadovybės."

1939 m. rudenį, Lenkijai kapituliavus prieš Vokietiją ir Rusiją, nemaža dalis Lenkijos kariuomenės perėjo į Lietuvą ir buvo internuota. Tuomet teko plačiau išsikalbėti su vyresniais lenkais karininkais. Iš artimai dirbusio su maršalu Pilsudskiu lenkų pulkininko teko sužinoti, kad gen. Žukauskas manė pasilikti Lenkijoje, kur jam Pilsudskis žadėjęs augštą vado vietą. Tuomet jis kaip tik prašėsi atleidžiamas nuo kar. vado pareigų Lietuvoje. Besiruošdamas naujai tarnybai, jis gyveno Vilniuje. Bet, kuomet rusų spaudžiami lenkai traukėsi, Pilsudskis prašęs gen. Žukauską skubiai grįžti į Kauną ir ten paveikti Lietuvos vyriausybę, kad Lietuvos kariuomenė nepultų besitraukiančių lenkų iš Vilniaus Varšuvos link.

Tikrai, tuomet jis grįžo į Kauną ir ten tuoj tapo Kar. Inspektorium. Lietuva pasiliko neutrali. Jau vėliau, kai lenkai, vydami rusus nuo Varšuvos, su gen. Želigovskio pagalba užgrobė Vilnių, gen. Žukauskas vėl buvo paskirtas kar. vadu.

Tik keista, kad lenkams puolant nuo Vilniaus toliau į Lietuvą ir lenkų kavalerijos brigadai prasilaužus užfrontėn, ir žygiuojant nuo Vilniaus Panevėžio link, jis svečiavosi Rokiškyje pas grafą Pšezdzieckį. Tuomet, karininkams ir visuomenei sujudus, jis buvo kaltinamas neištikimybe Lietuvai. Juk kiekvienas karininkas, ypač vadas, turi būti, pagal duotą priesaiką, ištikimas savo tautai ir valstybei.

Šias žinias rašau paaiškindamas K. Ališausko išvedžiojimus. Bet, tuo nenoriu nei pasmerkti buvusį Lietuvos kar. vadą, nei išgarbinti buvusį Kr. Aps. Ministerį plk. Žuką su jo atsiminimais. Tik noriu, kad jų žymesnių gerų ar blogų darbų šešėliai pasiliktų mūsų tautos istorijoje ir pačiai tautai žinotini.

MALONUS KARIO SKAITYTOJAU,

Jei dar nepasiuntei

KARIUI

savo prenumeratos mokesčio

už 1962 metus,

Tai atsimink, kad jis jos dar laukia!

ŠIRVINTŲ STEBUKLO HEROJAI

BUTEGEIDIETIS

Skaičiau plk. K. Žuko "ŽVILGSNIS Į PRAEITĮ, Žmogaus ir kario atsiminimai". Skaičiau ir K. Ališausko "PASTABOS IR NUOMONĖS DĖL PLK. K. ŽUKO KNYGOS". Plk. K. Žuko knygos neliesiu, šiuo atveju nereikalinga. Paliesiu tik knygos recenziją. Recenzentas (K. Ališauskas) griežtai, užtikrintai ir įtikinančiai įrodinėja, rodos, kad kitaip ir būt negalėjo. Reikia pasakyti, kad recenzija parašyta gana sklandžiai, triūso įdėta nemažai, kas liečia 7-tą pėst. pulką, matomai, rašyta semiantis tik iš pasikalbėjimų, bei savos fantazijos, bet ne iš dokumentų.

Šiam klausimui aiškinti suradau ir literatūros. Ji gi guli už 1200 kilometrų. Mano užsakymu, ji buvo gabenta ir į Lundo Universiteto biblioteką. Bibliotekoje apmokėjau pašto išlaidas ir, iki išgirdau pasinaudojimo taisykles, teko ją ir rankose palaikyti. Tačiau taisyklės ir sąlygos studijoms pasirodė visai nepriimtinos, nors toje pačioje bibliotekoje, mačiau, kaip kiti, visai kitomis sąlygomis, panašiais atvejais naudojosi jų norima literatūra. Pasirodė, kad ne visiem vienodas maštabas yra taikomas. Teko atsisakyti pilnai pasinaudoti šia literatūra. Naudosiesiu tik tiek, kiek pats atsimenu iš praeities.

Šiuo atveju, nenagrinėsiu visai nepagrįstų užsipuolimų ir visai neteisingų išvadų dėl plk. K. Žuko knygos (kas liečia 7-tą pėst. pulką). Tą, numatau atlikti straipsnyje, kur bus nagrinėjama "7-to pėst. pulko veiksmai ties Širvintais XI.16-XI.19 d." Šiame straipsnyje, paliesiu tik tas vietas, kur liečiama mjr. Vl. Rėklaičio ir vyr. ltn. Balno vardai. Vyr ltn. Balnas bus tik antraeilis asmuo, nes jo asmenybė yra visai aiški. Kad jis padarė pasiūlymą ir kad jis veikė, klausimas neginčytinas, sutinka visi, sutinku ir aš, be jokių kabliukų ar klaustukų, bei šauktukų. Kitas reikalas su mjr. Vl. Rėklaičiu, kitaip tariant, ar galima užskaityti mjr. Vl. Rėklaitį, Širvintų kautynių herojumi (didvyriu, karžygiu)?

Pabaiga skyriuje, 288 psl. yra parašyta: "...Antra, vyr. ltn. Balnas, 7 pėst. pulko III-čio bat. vadas, nuolatos turėjo ryšį su savo pulko vadu plk. ltn. Vl. Rėklaičiu,...." "Pulko vadas kar Vl Rėklaitis, Viesų kaime, pavakarėje, lapkr. 18 d., sušaukė pulko vyresnių karininkų susirinkimą. Jame dalyvavo ir vyr. ltn. Balnas. Kar. T. Balnas pasisiūlė su savo batalionu naktį užeiti lenkams į užnugarį. Šiuo manevru buvo tikėtasi suardyti lenkų puolimų planus. Pasiūlymas buvo priimtas...". Karys, Nr. 9 (1356), 288 psl. Brooklyn, N. Y. 1959.

Nemunas ties Birštonu

Žvilgterėkime truputi į įvykius ties Gardinu. Kariuomenės vado plk. Ladygos įsakymu, 7-tas pėstininkų pulkas buvo atsidūręs Paupio (Pariečės ar Porzecze) stoties rajone, 30 km. nuo Gardino. Kada lenkai peržengė Nemuną ir pilnu tempu žygiavo rytų link (nuo Vyslos ar Varšuvos vydami bolševikus), kpt. Gaižauskas ir vyr. ltn. Kozminas (Kozmianas) atsisakė būti vadais, mjr. Vl. Rėklaitis netikėtai dingo (taip kalba savanoris. "Savanorių Žygiai"). Stabtelėkime ties šituo išsireiškimu ir pamąstykime apie susidariusią būklę. Kariai, priešo apsupti, liko be vado. Jų pavaldiniai norėjo savo likimu dalintis su vadais. Jų pavaldiniai norėjo, kad jie jų vadais būtų. Jie savo vadų jieškojo. Tačiau, kpt. Gaižauskas ir vyr. ltn. Kozminas atsisakė, mjr. Vl. Rėklaitis netikėtai pražuvo — taigi, nesurado. Pirmieji du pasirinko belaisvę, tretysis, nusprendęs palikt viską ir visus, netikėtai dingo. Vadai paliko savo pavaldinius, kitaip sakant, kritišku momentu, nepanorėjo būti vadais.*

Vykime prie Širvintų į Viesų kaimą. Ten pulko vadas sušaukė vyresniųjų karininkų susirinkimą, Viesų kaime. Pasiklausykime, ką sako susirinkimo dalyviai. Susirinkimo dalyvis dim. kpt. invalidas Pranas Povilaitis maždaug šitaip sako: "III-čio bataliono vadas vyr. ltn. Balnas pasisiūlė (ar pasiūlė) su batalionu išeiti į lenkų užnugarį ir iš ten smogti lenkams. L.e. (Laikinai einantis) 7-to pėstininkų pulko vado pareigas mjr. Kerbelis sutiko". Savanorių Žygiai. I, tomas. Širvintos, 242 psl.

1922 m., progai pasitaikius, mjr. Kerbeliui pastačiau klausimą: kas gi yra sprendimo autorius, su vienu batalionu išeiti į lenkų užnugarį ir iš ten pulti lenkus Širvintų kautynėse? Į pastatytą klausimą mjr. Kerbelis atsakė: "Sprendimas mano. Už tą sprendimą mjr. Rėklaitis grasino man Karo Lauko teismu".

Pamėginkime panagrinėti visa tai iš eilės. Kad pulko vadas, Viesų kaime, lapkričio 18 d., pavakarėje, sušaukė pulko vyresniųjų karininkų susirinkimą, kad vyr. ltn. Balnas susirinkimo metu pasisiūlė su savo batalionu naktį užeiti lenkams į užnugari, tai aiškūs ir neginčytini dalykai. Kad pasiūlymas buvo priimtas t.y. pulko vadas su pasiūlymu sutiko, kad pasiūlymą nusprendė įgyvendinti, ar įvykdyti, viskas tas nekelia jokių abejonių. Pasiūlymas buvo vykdytas ir įvykdytas. Tačiau visai kitas reikalas kai prisieina nustatyti pulko vado tapatybę, t.y. kas tuo metu pulko vadu buvo? Čia susidarė dvi skirtingų nuomonių grupės: vieni, žinoma, p. recenzentas ir gal dar keletas karininkų, kurie mano, kad 7-to pėst. pulko vadu tuo metu buvo mjr. Vl. Rėklaitis, kiti, kurie galvoja, kad 7-to pėst. pulko vadu buvo mjr. Kerbelis. Prie pastarosios grupės ir aš prisidedu.

Iš susirinkimo vykime tiesiog į pulko štabą ir pasižiūrėkime kas ten dėjosi. Reikia skaitytis, kad susirinkimo metu, šalia pulko vado, buvo ir pulko adjutantas. Pulko vadas suformulavęs sprendimą sekančios dienos veiksmams, negaišindamas laiko, paskelbė pulkui operacinį įsakymą žodžiu, kurį vėliau patikslino raštu. Kada pulko vadas įsakinėjo batalionų, artilerijos ir kitiems vadams, pulko adjutantas visa tai užrašinėjo. Kuomet pulko vadas baigė savo įsakymą, adjutantas su savo užrašais sėdo redaguoti ir dauginti pulkui operacinį įsakymą. Vis tai buvo vykdoma skubiai, nes įsakymas turėjo laiku pasiekti visus atatinkamus viršininkus. Įsakymo gale buvo pulko vado, mjr. Ker-

---

*) Pastaba: 1921 m. buvau ūkio kuopoje ten buvo ir vyr. ltn. Kozminas (Kozmianas), prieš tai jis buvo 1-mos kuopos vadas. Nebeatsimenu prie kokių aplinkybių užsimezgė kalba apie lenkų persikėlimą per Nemuną. Rodos, kad bene kpt. Šalkauskas apie tai užklausė vyr. ltn. Kozminą. Pokalbyje dalyvavome tik ūkio kuopos vadas kpt. Šalkauskas, vyr. ltn. Kozminas ir aš. Vyr. ltn. Kozminas, tą įvykį, maždaug, šitaip nupasakojo; "Aš, pagal pulko ir bataliono vado įsakymą, buvau pasirengęs ginti perėjimus per Nemuną, bare... Mano gynimosi bare buvo tiltas per Nemuną. Mano vadovietė buvo ties tiltu (Nebeatsimenu, ar jis ten (prie tilto) buvo su visa kuopa, su dviem būriais, ar tik su vienu būriu. B.). Kuopa buvo išsikasusi apkasus. Po nekurio laiko, iš kitos Nemuno pusės pasirodė lenkai (Neatsimenu, ar 1-mos kuopos bare buvo įvykęs susišaudymas, ar ne. B.). Lenkai sugalvojo pasiųsti parlamentarus. Parlamentarai atvyko pas mane, kad išsiaiškintų dėl perėjimo per Nemuną tiltu. Su lenkų parlamentarais besiaiškinant, tiltu pradėjo eiti lenkų kovotojai. Iš karto po vieną, po du, o vėliau ir visa virtinė. Kada susiorientavau, kad tai lenkų klasta, kad aš esu apgautas, jau buvo per vėlu. Lenkų jau buvo perėjusių per Nemuną tiek, kad nebegalėjau juos nugalėti nei fizine jėga, nei ginklu. Beliko tik kapituliuoti."

Reikia pasakyti, kad šiuo atveju, lenkai pasirodė tikri džentelmenai (Pirmieji jų junginiai). Už suteiktą laisvą — be kautynių perėjimą tiltu per Nemuną, jie iš vyr. ltn. Kozmino, ginklo neatėmė ir jį globoti nesirūpino. Bet, kiek vėliau, kuomet atėjo kiti ir pamatė gatvėje laisvai bevaikščiojantį vyriškį, svetimos valstybės uniformoje ir dar su ginklu, nežinodami tikros įvykių istorijos, susirūpino. Susirūpino jo ginklu ir jam teiktina "globa". Kad neįvyktų nesusipratimų, suteikė ir "globį". Globos išdavoje, ginklą jam atėmė, o jį patį pasiuntė į belaisvių stovyklą. Belaisvių stovykloje, jokiomis jam privilegijomis ar galimomis tarnybomis, nei iki karo pabaigos, nei karui pasibaigus, jie nebesirūpino. Karui pasibaigus, pasiuntė jį ten, kurios valstybės uniformą nešiojo. Vyr. ltn. Kozminas kapituliuodamas prieš lenkus prie tilto per Nemuną, kartu kapituliavo ir savo karinėje tarnyboje. Grįžęs iš lenkų nelaisvės, kuopos nebegavo. Po nekurio laiko, buvo perkeltas į kitą pulką, o kiek vėliau, liko visai paliuosuotas iš kariuomenės.

belio, parašas. Pulke buvo vedamas pulko dienynas. Pulko vadas kasdien leidžia įsakymus pulkui, kuriuose atsispindi visas pulko gyvenimas. Juose yra skelbiama visos išeigos ir įeigos ir grįžimai prie pareigų. Ten visur figuravo mjr. Kerbelio parašai.

Recenzentas sakosi, šių kautynių reikalu kalbėjęs su vyr. ltn. Balnu, ltn. Mateliu ir vyr. ltn. Baltrūnu. Recenzentą įdomavo III-čio bataliono veiksmai. Jie recenzentui teisingai nupasakojo, bet tik apie bataliono žygį ir jo veiksmus. Recezentas visai nuošalyje paliko dalies organizaciją, kurios sudėtyje batalionas buvo. Nesidomėjo pilnu manevro planu ir to žygio, ar manevro, atsakomingaisiais kūrėjais. Vyr. ltn. Balnas buvo tik pulko vado sprendimo atsakomingasis vykdytojas. Atsakomingasis to manevro kūrėjas buvo pulko vadas mjr. Kerbelis (Reikia pasakyti, kad Širvintų kautynės yra būdingiausios iš visų kautynių, kurios įvyko Lietuvos nepriklausomybę atstatant. Šios kautynės gali būti pavyzdžiu ne tik mtsų buvusiai kariuomenei, bet ir geriausioms kariuomenėms pasaulyje.).

Plk. K. Žukas ir plk. Ališauskas abu šių laikų žmonės. Pirmasis karo mokyklą baigęs dar caro laiais, antrasis — Lietuvos atsikūrimo laikais. Galvosena pas abu vienoda. Taktika ir strategija pas abu vienoda. Abu vienodai atsiduria riterių laikuose ir tų laikų galvosenose.

Aš esu įsitikinęs, kad recenzentas nematė to įsakymo, kuriuo vyr. ltn. Balnui buvo įsakyta užeiti lenkams į užnugarį, nematė ir pulko vado parašo pulko operacinio įsakymo gale, nematė pulko dienyno, nematė ir tų įsakymų pulkui, kuriuose atsispindi visas pulko gyvenimas, nematė ir kas pasirašinėjo įsakymus pulkui. Šiuo atveju recenzentas rašydamas recenziją, skaitėsi tik su viena galimybe: t.y., jei nuolatinis pulko vadas plk. ltn. Adamkavičius tuo metu buvo divizijos vadu, tai pulko vado pavaduotojas, ar padėjėjas, mjr. Vl. Rėklaitis, buvo 7-to pėst. pulko vadu, o visai nesiskaitė su ta galimybe, kad pulko vadas galėjo būti sužeistas (7-to pėst. pulko vado vadovietė buvo maždaug pulko rezervų linijose, o kai kada beveik pirmose kautynių linijose), galėjo būti išvykęs tarnybos reikalais ar atostogų, galėjo ir susirgti, kaip šiuo atveju, kad ir įvyko. Recenzentas taip pat puikiai žino, kad pulkas negali būti be pulko vado, ypač kautynių metu. Pulko vadu skaitosi ne tas, kuris išvykęs, bet tas, kuris tuo metu pulke yra, nes jis atsakingas už visus įvykiu pulke. Gerbiamas recezentas tegu atleis už vieną klausimą. Ar recenzentas buvo atvykęs į 7-tą pėst. pulką, kad padirbėtų pulko archyve ir surastų tikrąją tiesą? Atsakau tikrai ir užtikrintai: gerbiamas recenzentas nebuvo atvykęs pulkan. Tad ir tvirtinimas, kad mjr. Vl. Rėklaitis buvo pulko vadu tuo momentu, kai buvo pulko išeigoje, yra netikras. Prisieina tikėti dim. kpt. Pranui Povilaičiui, mjr. Kerbeliui ir kitiem.

Padarykime mažą ekskursiją į chronologiją. Spalio 21 ar 22 d. lenkams pasisekė išblaškyti mūsų I-mos pėst. divizijos štabą. Sučiupę divizijos vadą išgabeno jį į nelaisvę. 7-to pėst. pulko vadas plk. ltn. Adamkavičius, kaip vyriausias divizijoje, automatiškai perėmė divizijos vadovavimą. Mjr. Vl. Rėklaitis, kaip pulko vado padėjėjas, liko laikinai einąs 7-to pėstininkų pulko vado pareigas: Orui atšalus, mjr. Vl. Rėklaičiui pradėjo skaudėti dantys ir apie lapkričio 16 d. jis išvyko į Ukmergę gydytis. Jo vietoje, t.y. 7-to pėst. pulko vadu, liko II-ro bataliono vadas mjr. Kerbelis.

Lapkričio 19 d. rytas (išaušus).

Veiksmų planas buvo sukurtas ir išdirbtas iš vakaro (lapkričio 18 d. vakare). III-čio bataliono vadas su batalionu vykdė puolimą Gavienių k. — Motiejūnų k. — Paširvinčių kvar. — Širvintai kryptimi. I-mas ir II-ras batalionai ir artilerija, bei šarvuočiai irgi jau vykdė puolimą Širvintų kryptimi. Veiksmai artinosi prie kulminacinio punkto. Tuo metu, rodos, bene gen. Žukausko įsakymu, mjr. Vl. Rėklaitis, iš Ukmergės grįžo pulkan (į Viesų kaimą) ir iš mjr. Kerbelio perėmė pulko vadovavimą. Grįžo susijaudinęs. Išklausęs mjr. Kerbelio raporto, jam, buvusiam pulko vadui, už šio manevro sprendimą rado reikalinga grasinti Karo Lauko teismu. Prisimenant mjr. Kerbelio žodius, susidaro aiški išvada, kad mjr. Vl. Rėklaitis buvo prieš šį sprendimą. Šio sprendimo pasisekimu netikėjo. Tačiau tuomet jau visa buvo padaryta, taip, kad mjr. Vl. Rėklaičiui beliko tik tęsti pradėtąjį puolimą, kitaip, būtų sugadinęs labai rizikingas, bet kartu ryžtingas ir lemiamas kautynes—gyventi ar mirti. Tad ar lapkričio 18d. pavakarėje, jis (mjr. Rėklaitis) būdamas Ukmergėje šaukė vyresniųjų karininkų susirinkimą Viesų kaime? Atsakymas aiškus, kad vyresniųjų karininkų susirinkimą Viesų kaime šaukė ne jis (mjr. Rėklaitis, buvęs Ukmergėje), bet mjr. Kerbelis, kuris buvo Viesų kaime kaip pulko vadas. Tokiu būdu, sprendimas su vienu batalionu išeiti į lenkų užnugarį ir iš ten pulti lenkus, yra padarytas ne mjr. Vl. Rėklaičio, bet mjr. Kerbelio. Tą patvirtina ir dim. kpt. invalidas Pranas Povilaitis ir pats mjr. Kerbelis. Klausimas, kas jam (mjr. Vl. Rėklaičiui), kaip pulko vadui, beliko daryti? Aišku, mjr. Kerbelio, pulkui duotą uždavinį įvykdyti

(mjr. Kerbelio sprendimą pakeisti jau nebegalejo). Kautynės jau buvo pradėtos, tad reikėjo griežtai ir energingai pravesti jas iki galo. Bet ar visa buvo padaryta, kas vadui priklauso? Abejoju. Kautynės pasisekė, bet iš Širvintų pulkas turėjo pasitraukti. Klausimas, kokią įtaką turėjo jis į kautynių eigą? Sunku pasakyti. Ar buvo susitarta su 4-tu pėst. pulku dėl bendro veikimo? 4-tas pėst. pulkas buvo puikioje padėtyje šiuo atveju. Klausimas, ar nepadarė įtakos į kautynių eigą jo nervingumas ir susikirtimas su buvusiu pulko vadu mjr. Kerbeliu? Kodėl pulkas atsitraukė iš Širvintų? Neturiu supratimo. Jei sekančiam Širvintų puolime 7-tas pėst. pulkas, vistik, pajėgė išvyti lenkus iš Širvintų, skaitau, kad ne savo laiku ir netinkamai pulkas buvo pertvarkomas, kad išsilaikytų Širvintuose, arba pulko vado defenzyviškas charakteris čia turėjo įtakos.

Lenkų galia sudrebėjo. Lietuvis karys parodė, kad jis gali ir moka kautis, tik turi būti tinkami vadai. Vadai, kuriais jis pasitikėtų. Šiuo atveju, visi gerai žinojo, kad kritišku momentu vadai nepaliks jų (kpt. Gaižausko ir vyr. ltn. Kozmino tarnybų vietose buvo kiti).

Abu juos pažinojau: mjr. Vl. Rėklaitis konservatyvus, labai atsargus ir dėl savo didelio atsargumo, net bijantis atsakomybės. Ten kur turi būti ryžtingumas, progai pasitaikius, pasistengia iš ten pasišalinti. Taip buvo ties Gardinu, taip buvo ir ties Širvintais. Jis buvo puikus Ukmergės burmistras, galbūt nepamainomas, bet, kaip apie karį-vadą teigiamai atsiliepti apie jį negaliu.

Mjr. Kerbelis (II-ro bataliono vadas): mažo ūgio, gyvas, judrus, linksmo būdo, rimtas, drąsus, atviras, griežtas, energingas, nebijantis atsakomybės už savo veiksmus, ryžtingas, rūpestingas, mėgėjas sudaryti ar paremti staigmenas ir netikėtumus. Tai buvo asmuo su įgimtomis kario ir vado savybėmis. Tarp jo ir pulko vadovybės jautėsi koks tai nesklandumas, bet priežastis man nežinoma ir nenujaučiama. 1921 m. ties Musnikais, buvo sulaikytas sacharino vežimas. Sacharino bylos išdavoje, įsigijo jis nepalankių asmenų ir centre.

Plk. Ališausko nurodytoji literatūra, atrodo, nevisai atatinka tikrovės dvasiai. Pav.: "1920 m. lapkr. 19-21 d. kautynės ties Širvintais". Kpt. Baltrūnas. Karys, 1928 m., Nr. 32; "Pro Patria", S Zaskevičius, Mūsų Žinynas, Nr. 45, 1928 m. S. Zaskevičiaus straipsnis "Pro Patria", atrodo, kad jis turi būti labai augšto tono ir, atrodo, kad ten kreipiama dėmesys, ne tiek į Širvintų kautynes, kiek į visų kautynių eigą, pradedant nuo Vilniaus, o gal dar nuo anksčiau (jei neklystu) ir baigiant Širvintais. Jo neįdomavo, ar gal mažai teįdomavo, kas vyko pulke. Abu straipsniai pasirodė 1928 m. Prisimenant tuos laikus, kyla mintis, ar kartais nebuvo susiję su kokiais įvykiais.

Aš remiuosi "Savanorių Žygiais", kur savanoriai, nežiūrint ar jie pilksermėgiai ar su juodais švarkais, visi vienodai rašė apie tai ką jie matė, girdėjo ar žinojo. Rašė be jokios pašalinės įtakos, neatsižvelgiant, ar tai būtų bičiulis, pažįstamas ar visai nepažįstamas. Na, remiuosiu ir mano paties prisiminimais.

Bendroje išvadoje noriu pasakyti, kad šis mano straipsnis kai kam nepatiks. Tačiau man rūpi tiesa ir šiuo savo straipsniu nenorėjau, nei vieną nužeminti, nei kitą išaugštinti. Man rūpėjo, tik parodyti ar pasakyti tikrąją tiesą kas yra tikrieji Širvintų kautynių herojai. Šio straipsnio turinyje matome, kad Širvintų kautynių herojai yra majoras Kerbelis su 7-tu pėst. pulku ir paskirtomis ginklų rūšimis ir vyr. ltn. Balnas su 7-to pėst. pulko IIIč-iu batalionu. Man rūpėjo dar bent keliais žodžiais apibūdinti lietuvį karį, jo kovingumą, kario-pavaldinio pažiūras į viršininką ir pavaldinių santykius su viršininkais ir atvirkščiai. Nemanau visa tai įrodinėti ilgais išvedžiojimais. Pasitenkinsiu tik keliais pavyzdžiais iš tų laikų ir iš tų kautynių, kurios visiems yra žinomos (gal išskiriant jaunąją kartą).

Savo ilgoje karo tarnyboje susidariau atitinkamas išvadas, kad karys-pavaldinys mėgsta turėti savo viršininku dalyką žinantį, drąsų, griežtą, drausmingą (netik pavaldinių atžvilgiu, bet ir savo), teisingą, rūpestingą, pavyzdingą, neapsileidėlį. Jis mėgsta matyti savo viršininką, imponuojantį jėga, nuo kurios ir jis pats nenori atsilikti. Jis nori, kad viršininkas pasitikėtų juomi. Jei taikos metu ir pasitaiko nukrypimų, tai karo metu jis žiūri į savo viršininką, kaip į vadą, į tą jėgą, kuri gali išvesti jį didingai iš įvairių keblių ir rizikingų padėčių. Nemėgsta ištižėlių, bailių, apsleidėlių, neteisingų ir nedrausmingų, pataikūnų bei meilikautojų ar padlaižų. Nemėgsta ir tuščio karjeristo.

Dar kartą žvilgterėkime į įvykius ties Gardinu: II-ras ir III-čias batalionai grįžo į Vilnių savo tvarkingomis batalionų ir kuopų neišblaškytomis gretomis. Tretysis batalionas turėjo ypatingai sunkų žygį, nes jam, išeiti iš apsupimo, reikėjo aplenkti lenkų rytų link žygiuojančias voras. Tuo pat laiku I-mas batalionas išsiblaškė, nes jo vadas (kpt. Gaižauskas) atsisakė būti vadu. I-mo bataliono kariai grįžo, kai kurie prisišlieję prie III-čio bataliono, o dauguma mažomis grupėmis, ar pavieniui. II-ro ir III-čio ba-

talionų vadovaujamasis personalas įsigijo pasitikėjimą pavaldiniuose. Kautynėse su lenkais spalio 28 d. Bikonių kaime, spalio m. 30 į 31 d. prie Bastūnų kaimo, spalio 31 d. Bekupių dv. rajone 7-to pėst. pulko III-čias batalionas užsirekomendavo, kaipo rimtas kovos vienetas Nors dvejos kautynės buvo ir pralaimėtos prieš galingesnį (skaitlingesnį) priešą, bet batalionas, kaip vienetas, pasirodė tinkamas visokiems veiksmams. Todėl nenuostabu, jei vyr. ltn. Balnas su savo batalionu, pasisiūlė į tokį rizikingą žygį, o mjr. Kerbelis, pulko vadas, su tuo sutiko.

Aišku, nebuvo lengva apsispręsti. Bet tuo momentu kitos išeities nebuvo. Momentas buvo lemiantis: išsikovoti sau laisvę, ar užsidėti vergijos pančius. Pasirinkta buvo laisvė. III-čias batalionas apsiginklavęs (kaip priežodis, kad sako) nuo galvos iki kojų, visas vieningas, pasitikintis, drausmingas ir ryžtingas išvyko į lemiamas kautynes. Ėjo naktį, miškais prisidengdamas. Nepastebėtas perėjo per frontą ir atsidūrė net už lenkų artilerijos pozicijų. Priešas pastebėjo jį tik veiksmams prasidėjus. Batalionas kovojo ryžtingai, nes gerai žinojo, už ką ir dėl ko kovoja. Žinojo gerai, kad iš kitos pusės taip pat kovoja ir kad jie nėra palikti pačių savo likimui. Nors priešas buvo dvigubai skaitlingesnis, tačiau, aršioje kovoje buvo palaužta lenko išdidi grobuoniška galybė.

Didžiai Gerbiami Kolegos,

Iš visos širdies dėkoju už tilpusį KARYJE, mano 70 m. sukakties proga sveikinimą!

Jūsų

Juozas Mikuckis

Saulėlydis senoje kaimo sodyboje

Pavasaris dzūkų žemėje

TIKRIEJI ŠIRVINTŲ PERGALĖS DIDVYRIAI

KAZYS ALIŠAUSKAS

Rašydamas recenziją plk. K. Žuko knygai "Žvilgsnis į praeitį" visai neturėjau tikslo duoti pilną ir išsamų Širvintų kautynių aprašymą, bet tik trumpą bendrą kautynių eigą. Taipogi neturėjau tikslo ir noro ką nors girti arba peikti. Gerai žinau, kad mjr. Kerbelis (vėliau pulkininkas) buvo geras, drąsus ir sumanus vadas, tačiau nebuvo progos jo paminėti, kaip ir daugelio kitų, tose kautynėse dalyvavusių ir pasižymėjusių. Kas liečia mjr. Vl. Reklaitį (vėliau pulkininkas, mirė Čikagoje 1952 m.) buvusį 7 pėst. pulko vadą, tai jis, Butegeidiečio rašinyje, visai be pagrindo ir reikalo sumenkintas ir net apšmeižtas. Į tuos visus, be pagrindo padarytus, priekaištus, ir samprotavimus turiu pareikšti kaip kad seka:

1. Veiksmuose prie Gardino ir Nemuno 7-pėst. pulkas turėjo užimti: Druskininkai-Hožė (Asuža) tarpelį ir saugoti perėjimus per Nemuną. Tačiau nesuspėjo atvykti ir užimti šį barą, buvo priverstas pasitraukti. Vos priėjo priekiniai saugos daliniai prie tiltų, kai lenkai, rugsėjo 23 d., staiga, puolė ir perėjo Nemuną. Puolė lenkų 2 raitelių brigados ir 2 pėstininkų divizijos. Prie tiltų įvyko mažos kautynės. Rimtesnės kautynės įvyko rugsėjo 24 d. prie Pariečės gelžk. stoties. Šioms kautynėms vadovavo mjr. Vl. Reklaitis energingai ir sumaniai. Mjr. Reklaitis vadovavo kautynėms iš gelžk. stoties vandentiekio bokšto. Niekur, nei tuomet ir nei vėliau, nebuvo "prasišalinęs" ar "dingęs" kaip rašo Butegeidietis.

KARIO skaitytojams siūlyčiau pasiskaityti J. Petruičio "Laisvę Ginant" II Tomą (pusl. 143-149). Nors aprašymas nėra pilnas ir tikslus, J. Petruitis pagyrimams yra labai šykštus, tačiau pakankamai įtikinantis kas liečia mjr. Vl. Reklaičio veiksmus prie Pariečės. JAV šią knygą galima lengvai guti. Jokių apkasų 7 pėst. pulko daliniai prie tiltų nekasė, nes nesuspėjo. Vos priartėję, lenkai staiga puolė ir perėjo tiltus. Butegeidiečio rašymas apie vadų sauvališkus-nepriverstinus prasišalinimus, bei dingimus neturi jokio pagrindo, vien negražios pramanytos pasakėlės.

2. Rašoma apie tilto per Nemuną gynimą, bet neparašyta kurio, nes tiltų per Nemuną buvo du, vienas prie Druskininkų — antrasis prie Hožės (Asuža), arčiau Gardino. Druskininkų tiltą perėjo lenkų raitelių 2-ji brigada. Kautynės vyko daugiau Druskininkų miestelyje, kaip prie tilto. Hožės tiltą perėjo pirmiausia lenkų pėstininkai.

3. Širvintų kautynių metu, galėjo įvykti, kad mjr. Vl. Reklaitis buvo nuvykęs į Ukmergę dantų gydyti ar kitu reikalu, gavęs divizijos va-

do leidimą. Kelias juk visai netolimas — apie 20 kilometrų. Tačiau kad jis ten išbuvo apie 3 dienas, (nuo lapk. 16 d. iki 19 d.) tai yra grynas prasimanymas. Kiekvienam, kas tik dantis turi, yra aišku, kad dantų gydymas nereikalauja gulėjimo ligoninėje. Dantų gydytojas sutvarko per pusvalandį ir paleidžia, reikalui esant pasako ateiti už kelių dienų. Visa tai yra dėja, labai nevykusi pasakėlė.

4. Keistas ir visai nesuprantamas teigimas, būk tai, mjr. Vl. Reklaitis ketinęs atiduoti karo lauko teisman mjr. Kerbelį dėl vyr. ltn. T. Balno vykdomo Širvintų apėjimo. Yra gi žinoma, kad, šį apėjimo sumanymą užgyrė - aprobavo I-os divizijos vadas. Reiškia divizijos vadas pasiėmė atsakomybę sau nepasisekimo atveju.

5. Iš Širvintų III-sis 7 pėst. pulko batalionas pasitraukė todėl kad, vienas iš kuopų vadų (mjr. Kerbelio bataliono) neišpildė uždavinio. Jam buvo įsakyta pulti Širvintus iš priekio, kai pasireikš T. Balno lenkų puolimas užnugaryje. Tačiau, kuopa veikė neryžtingai ir nelaiku. III-sis batalionas iš Širvintų pasitraukė, paskui turėjo vykdyti antrą apėjimą. Antrasis Širvintų apėjimas nebuvo toks gilus, bet suderintas su puolimu iš priekio. Jis pavyko labai gerai.

6. 7 pėst. pulke karo istorijos reikalu nebuvau atsilankęs, nes nebuvo reikalo. Visa istorinė medžiaga iš pulkų buvo surinkta į Kauną ir padėta į kariuomenės archyvą. Aš veik visą laiką tarnavau rikiuotėje — Kauno įguloje. Turėdamas liuosesnio laiko, kai būdavo reikalas, užeidavau į kariuomenės archyvą ir ten rasdavau kas reikalinga.

7. III bataliono vadas vyr. ltn. T. Balnas, jokio įsakymo raštu, prieš vykdant apėjimą, negavo. Nebuvo laiko ir reikalo laukti iki parašys. Jam buvo įsakyta žodžiu, to pakako. Įsakymas buvo parašytas vėliau. Taip buvo daroma ne tik 7 pėst. pulke, bet ir kituose pulkuose. Laukimas raštiško įsakymo, tokiu atveju, būtų tik laiko gaišinimas.

8. Mjr. Kerbelis aktyviai dalyvavo tame susirinkime, Jisai rėmė apėjimo sumanymą. Man yra tai žinoma. Tarp mjr. Vl. Reklaičio ir mjr. Kerbelio galėjo būti nuomonių skirtumo kai kuriais atvejais. Vadų tarpe dažnai pasireiškia nuomonių skirtumai. Tai nėra bloga sudarant sprendimą. Tačiau, tai nereiškia, kad todėl reikia kurią nors pusę niekinti.

9. Mjr. Vl. Reklaitį ne aš didvyriu padariau, bet jo darbai karo lauke. Pirmasis jį įvertino gen. S. Žukauskas, buvęs kariuomenės vadas. Širvintų-Giedraičių kautynių metu jis buvo Ukmergėje, tad iš gana arti sekė kariuomenės dalių veiksmus. Kautynėms pasibaigus, pasikalbėjime su Lietuvos laikraščio korespondentu (žiūr. "Lietuva" N 268, 1920 m.) gen. S. Žukauskas, tarp kitų dalykų (pasikalbėjimas buvo gan ilgas), yra pasakęs: "Širvintų ir Giedraičių operacijos buvo atliktos kuo puikiausiai, nors jos buvo labai painios ir sunkios ... Yra visa eilė pasižymėjusių tose kovose. Daugiausiai pasižymėjo 7-pėst. pulko vadas mjr. Vl. Rėklaitis ir to paties pulko mjr. Kerbelis. Jie Širvintų karžygiai. Didelis nuopelnas ir 4-jo pulko vado kapitono Variakojo, kuris su savo pulku dvi dienas spyrėsi narsiai puolusiam priešui jo pozicijas. Giedraičių karžygiai yra 2-sis pėst. pulkas" ... ir tt (Šio pasikalbėjimo ištrauką išrašiau iš KARIO N 26, 1928 m., ten tas yra pakartota). Mjr Vl Rėklaitis ir mjr Kerbelis buvo apdovanoti. Taipogi buvo apdovanota ir daugelis kitų 7 pėst. pulko karininkų, puskarininkių ir kareivių.

Apie plk. Vl. Rėklaitį ir plk. K. Žukas atsiliepia labai gerai, žiūr. 440-441 pusl. knygos, "Žvilgsnis į praeitį". Blogą nuomonė pirmą kartą patyriau tik dabar iš "Butegeidiečio" straipsnio.

10. Dim. kapitonas Pranas Povilaitis, tarnavo artilerijoje, bet ne 7-pėst. pulke. Butegeidietis paduoda labai trumpą ištrauką iš atsiminimų rašytų Pr. Povilaičio, toliau eina vien jo paties samprotavimai, pasikalbėjimai su karininkais: mjr. Kerbeliu, kpt. Šalkausku ir Kozminu. Jie visai neįtikinanti. Paduotoje Pr. Povilaičio ištraukoje iš "Savanorio" (P. Rusecko knygos), aš nieko blogo ir žeminančio mjr. Vl. Reklaitį nerandu.

Bendrai. Rašant panašius straipsnius nereikia slėptis, ypatingai tai netinka buvusiems Lietuvos kariuomenės kariams. Nes kai pasirašoma slapyvardžiu, tai tuoj kyla įtarimas, kad yra kas nors negera, kad slepiamasi. Perskaičius Butegeidiečio straipsnį gaunasi ryškus vaizdas, kad straipsnio tikslas yra ne tiek mjr. Kerbelį pagirti, kiek mjr. Vl. Rėklaitį pažemintisuniekinti. Kadangi mjr. Vl. Rėklaičio "prasišalinimai" yra netikri — pramanyti, tad yra pagrindas manyti kad, Butegeidietis parašė šį straipsnį kažinkokiais asmeninio keršto sumetimais.

Pagaliau, Butegeidietis, kaltindamas mane rašantį iš atminties, net fantazijos, pats prisipažįsta jog ir jis naudojasi .. tik savo atmintimi!

Atsiminimų rašymas apie mūsų laisvės kovas, yra labai geras ir pageidaujamas dalykas. Reikia tik teisingai rašyti. Už vis svarbiausia yra jų turinys. Skaitytojai mėgsta atsiminimus skaityti ir prisiminti sunkias, bet garbingas Laisvės kovų dienas, taipogi jie yra labai naudingi mūsų priaugančiai kartai.

V. PERMS.

TA PATI.

Tu buvai kaip peteliškė,
Be rūpesčių lakstei, sklandei;
Lyg versmėmis jaunystė tryško,
Ar tu bėgiojai, ar žaidei.

Drugeliu skraidei tu tarp rugių,
Buvai linksma, linksma, stati;
Ir lyg neužmirštuolė tarp dagių —
Likai man tu vis ta pati . . .

. . .Žinau, kad tave vyrai glamonėjo,
Ir spaudė prie savęs jie taip arti;
Daugel metų jau praėjo —
Ir vis tik tu man ta pati . . .

BROLIUI

Lyg piemens botagu
Paprūdyj po lietuas,
Suraukšlėjo veidus
Žiauri ranka Dangaus.

Pražilom kartu:
Aš tremtyj — tu miške;
Ir belaukiant graudu,
Kada gi būsim namie?

Ir ateis dar naktis,
Kai įnirtęs dangus,
Mes vaivorykščių ugnis —
Ir keršto lietus prapliups.

Tikiu, bus ta naktis;
Kai veide raukšlės išnyks;
Kai kojomis skelsim ugnis —
Ir tėviškei laisvė nušvis . . .

Žaizdų dulkes nuplaus
Geltonplaukė, basa;
Linų maršką prispaus,
O pagydys — rasa - - -

Ir ryte, po miglos,
Plakatais gatves nušluos,
Paminklais šaligatvius išklos,
O žvaigždes bušeliais parduos . . .

Tam pačiam pagiryj
Brolis brolį bučiuos,
Ir piemuo paprūdyj
Žaliukes varles kapos . . .

IŠTRAUKA IŠ ŽURNALO

K A R Y S 1928.VI.26 d, Nr. 26

Kariuomens vadas gen. Žukauskas, kalboje su "LIETUVOS" laikrašio korespondentu ("Lietuva" 268 nr., 1920 metai) štai kaip apibūdino paskutines kautynes su lenkais: "Paskutiniai įvykiai, k.a. Vilniaus gynimas, Širvintų ir Giedraičių operacijos, dar kartą įrodė mūsų kareivių ir jų vadų narsumą. Pasisekimas pareina tik nuo to, kiek kas moka ir sugeba tiksliai vykdyti uždavinius: gerų geriausias planas neduos pageidaujamų vaisių, jeigu jo nemokėsi vykdyti. Širvintų ir Giedraičių operacijos buvo atliktos kuo puikiausiai, nors jos buvo labai painios ir sunkios . . . Yra visa eilė pasižymėjusių tose kovose. Daugiausia pasižymėjo 7 pėst. pulko vadas majoras Rėklaitis ir to paties pulko majoras Kerbelis. Jie Širvintų karžygiai. Didelis nuopelnas ir 4-ojo pulko vado kapitono Variakojo, kuris su savo pulku dvi dienas spyrės narsiai puolusiam jo pozicijas priešininkui. Giedraičių karžygiai yra 2-sis pulkas . . .

Mūsų fronto pasisekimas labai pakėlė kareivių dvasią ir energiją. Papildę mūsų armijos eiles, dabar, reikia manyti, turėsim, kad ir nedaug, bet stiprios kariuomenės. Mūsų kareivis yra geriausia pajėga kovai, narsiai mokos kovos dalykų ir išmokytas yra pavojingas priešininkui".

Vaitekūnų piliakalnis

RAMYBĖ MŪSŲ MIRUSIEMS

Prieš keliolika ir keliasdešimt metų didelis geriausių mūsų karių ir partizanų skaičius paaukojo brangiausį savo turtą — gyvybę ant laisvės aukuro. Kita dalis mūsų karių buvo audros išblaškyti po visą pasaulį, ir kasmet retėja jų eilės. Treti liko Lietuvoje ir ten žūva arba miršta. Ne apie visus mūsų žuvusius ar mirusius karius randame parašyta spaudoje. Čia paduodu keliasdešimt mirusių karių kuriuos šiuo metų surinkti man pavyko. Čia pažymiu tik po 1944 metų mirusius. Jųjų vardai ne visų buvo atžymėti mūsų žurnale "Karys":

Bliumfeldas, Vytautas sav.-kūr. 1960.8.9 Worcestery, JAV.
Berentas, Robertas kpt. 1960. Vokietijoje.
Čepliauskas, Vincas karo techn. 1955.3.11. Adelaidėje, Australijoje.
Chadakauskas, Tadas kpt. 1959.4.2 Vilniuje
Daukantas, Teodoras gen. 1960.4.10. Argentinoje
Eigelis, Adolfas psk. karo inv. 1952.12.16 Philadelphijoje, JAV
Kavaliauskas, Juozas viršila 1960.7.10. Worcestery, JAV.
Krikščiūnas, Matas kpt. 1960. Chicagoje, JAV.
Jatulis, Izidorius kpt. 1960.2.10. New Jersey.
Jakūbauskas, Aleksas ltn. 1957.10.26 Chicagoje.
Leonas, Silvestras plk. 1959.11.17. Kaune
Miškinis, Vladas karo lak. psk. 1959.818 Anglijoje
Musteikis, Ignas plk 1960.2.5 Clevelande, JAV.
Matulevičius, Andrius kar. gyd. 1959.10.5 Kaune.
Matiukinas, Vincas sav.-kūr. 1959.7.21 Chicagoje, JAV
Meškauskas, Juozas kanauninkas karo kapelionas 1958.11.30. New Yorke, JAV.
Norvaišas, Apolinaras sav-kūr. 1955.3.14. Chicagoje, JAV
Naujalis, Juozas ltn. 1960.2.3 Chicagoje, JAV
Norkus, Nikalojus sav.-kūr. kar. farmac. 1958, Chicagoje, JAV.
Nemeikša, Juozas karo gyd. 1958.12.12. Kaune
Oželis, Kazys plk. karo gyd. 1960.3.3 Chicagoje.
Pulkaunikas, Bronius mjr. 1959.8.19 Chicagoje.
Paulavičius, J. lakūnas 1960. Argentinoje
Pečiulionis, Matas gen. 1960.1.26. Kaune.
Rimančius, Kazys sav-kūr. 1960.2.2 Detroite.
Rimančius, Kazys sav.-kūr. 1960.2.2., Detroite.
Stankūnas, Domas ltn. 1947.1230 Ščarbakove, Rusijoje.
Steponaitis, Vytautas plk. ltn. 1959.10.12. Kaune, antrasis "Kario" redaktorius.
Sližys, Balys plk. ltn. 1959.7.25. Bostone, JAV.
Trečiokas, Juozas plk. 1960.7.17 Chicagoje, JAV.
Matiejūnas-Valavičius Jonas mjr. 1959.11.13 d. Vilniuje
Židonis, Pranas ltn. 1960.3.20 Clevelande, JAV
Zaranka, Pranas karo-vald. 1956.5.27. Norwood.
Žilius, Jonas kpt. 1958.1.14. New Yorke, JAV.

Sibire nukankinti:

Velykis, Mykolas gen.
Papečkis, Juozas plk. ltn.
Kalnėnas, Jonas sav-kūr., "Trimito" redaktorius.
Ruscekas, Petras mjr., pirmasis "Kario" redaktorius.

Surinko: POV. DIRKIS.

PIRMAISIAIS 2 PĖST. PULKO METAIS

Ats. Mjr. PRANAS MAČIULIS

(Tąsa)

Iš karto supratau, kad nenuraminsiu, tad įsakiau viršilai išrikiuoti kuopą ir pranešti kar. Gincui, kad mano įsakymu vestų kuopą kartu su pulku. Įsakiau pastatyti sustiprintą sargybą prie ginklų sandėlio, o pats nuėjau į karininkų valgyklą, kurioje radau tą patį bičių avilį zirziant, kaip ir mano kuopoje. Iš batalionų vadų valgykloje buvo tik vienas, būtent kar. Laurinaitis. Pasikalbėję su juo nutarėme, kad vis dėlto pulką reikia nuvesti tvarkingai. Kar. Laurinaitis sutiko nuvesti pulką. Žygis įvyko tvarkingai. Tą pačią dieną kar. Glovackis grįžo pulkan. Buvo aišku, kad mūsų dienos Panemunėje suskaitytos. Kar. Glovackis pasidarė atsargesnis ir politiniais šūkiais daugiau nebesišvaistė. Savo gerbėjus, savanorius, perdavė saugumui. Buvo jų tarpe keletas ir paprastų vyrukų. Aš gi, savo kulkosvaidininkų neišdaviau. Vėliau pasiunčiau juos į Karo Mokyklą. Taip baigėsi pirmieji neramumai 2 p. pulke 1919 metų balandžio mėn.

ŽYGIS PRIEŠ BOLŠEVIKUS

Gegužės mėnesio viduryje, jau po priesaikos, pulkas gavo įsakymą vykti frontan. Šančių rampoje pasikrovėme į vagonus tokioje sudėtyje: Pulko Štabas, kar. Glovackis, adjutantas kar. Gricius, jo padėjėjas kar. Dabulevičius; I batalionas — kar. Matiejūnas-Valevičius, trys kuopos, maždaug 200-250 vyrų kuopoje; II batalionas — kar. Jonas Laurinaitis, sudėtis maždaug ta pati, kaip ir I bataliono; III batalionas — kar. Petruitis, sudėtis maždaug tokia pat, kaip ir pirmuose batalionuose (kuopų vadų ir jaunesniųjų karininkų jau ne visų pavardes prisimenu, tad jų nerašau nė vieno); naujai suformuota ūkio dalis kar. Vimerio vadovaujama, kulkosvaidžių kuopa — kar. Mačiulis su 16 sunkiųjų kulkosvaidžių, trys jaunesni karininkai, 186 kareiviai ir 64 arkliai; raitų žvalgų komanda — kar. Jonas Budrys su 40 vyrų ir arklių; ryšių komanda — kar. Bronius Draugelis su apie 60 vyrų, telefonais, kabeliu ir 6 arkliais. Tokios maždaug sudėties pulkas apleido Panemunę.

Panemunėje liko IV batalionas, kar. Butkaus vadovaujamas, ūkio dalis, kar. Šalkausko, vadovaujama ir mokomoji kuopa — kar. Kauno vadovaujama. Šios likusios dalys į pulką nebeatvyko ir iš jų vėliau buvo suformuotas atskiras Marijampolės batalionas, vėliau pavadintas 6 pėstininkų pulku.

Apie antrą valandą p.p. pajudėjome iš Šančių rampos ir apie 7 valandą, per Kaišiadorius, pasiekėme Kėdainius. Nakvojome vagonuose, o 7 val. rytą pradėjome žygį prieš bolševikus Panevėžio link.

Kėdainiuose prie pulko prisijungė vienas artilerijos būrys su dviem patrankomis, kar. Šmito vadovaujamas.

Pulkui dar tebebūnant vagonuose, Panevėžio bataliono kariai atvedė į pulko štabą suimtą vyrą, civiliškai apsirengusį. Įtartas šnipinėjimu. Kar. Glovackis tuojau paskyrė karo lauko teismą. Teismo pirmininku buvo kar. Laurinaitis, nariais: kar. Draugelis, aš ir du puskarininkiai. Viso penki žmonės. Sekretoriumi buvo kar. Aglinskas, kuris liko nuolatiniu karo lauko teismo sekretorium. Teisiamasis pasisakė esąs lietuvis ir III rusų bolševikų korpo vyriausias politrukas. Tai liudijo rasti pas jį dokumentai, o be to, ir jis pats prisipažino. Jo pavardė buvo Vitkauskas. Tuomet mes nežinojome, kad jis yra brolis karininko Vitkausko, tarnavusio Lietuvos kariuomenėje mobilizuotu. Teisiamasis arogantiškai papasakojo, kad jis atėjęs pasižiūrėti, kas čia dedasi. Mat, jam esant lietuviu, joks pavojus negrėsė, nes ir ginklo jis neturėjo. Pirmininkui užklausus Vitkauską, ką jis būtų daręs su surinktomis žiniomis. Teisiamasis atsakė, jis viską būtų pranešęs savo viršininkams. Jo manymu, Kėdainiuoe buvo labai mažai lietuvių ir, greičiausiai, rusai būtų puolę Kėdainius ir juos paėmę. Teisiamasis pridėjo, jog naujos dalys tik dabar atvyko ir tebėra vagonuose. Jo manymu, jei dabar rusai pultų, tai esančios vagonuose dalys būtų lengvai išsklaidytos ir visas karo grobis atitektų rusams. Toks ciniškas jo aiškinimas, žinoma, paveikė teismo narius. Teismas priėjo vieningos nuomonės ir pasmerkė jį sušaudyti. Tą patį vakarą teismo sprendimas buvo ir įvykdytas, ten pat Kėdainių geležinkelių stoties sandėlyje. Teismo sprendimą vykdyti buvo kviečiami savanoriai. Jų atsirado tiek daug, tad paėmė tik iš eilės dešimts žmonių.

Nakčiai buvo išstatytos stiprios sargybos, kad rusų puolimo atveju ne taip jau lengvai būtumėm išsklaidyti. Kitos dienos rytą, eidami iš abiejų pusių Nevėžio upės, pradėjome žygį Panevėžio link. I batalionas keliu Surviliškis — Upytė — Panevėžys, II batalionas — lauko ke-

liais iki Airiogalos ir nuo Airiogalos vieškeliu į Panevėžį, III batalionas lauko keliais — Airiogala — Velžių dvaras. Pulko štabas žygiavo vieškeliu už I bataliono. Kulkosvaidžių kuopos trys būriai buvo pasiųsti į batalionus, aš gi, su vienu būriu prisijungiau prie pulko štabo.

Šiame žygyje bolševikų pasipriešinimas buvo sutiktas prie Surviliškio. Mūsų baterijai iššovus keletą sviedinių ir vienam sviediniui pataikius į kleboniją, kur tuo metu valgė pietus visa bolševikų vadovybė, bolševikai išbėgiojo ir sustojo tik prie Subačiaus. II batalionas atvyko į Panevėžį, nesutikęs bolševikų. III batalionas sutiko gana rimtą pasipriešinimą prie Velžių kaimo. Bolševikai ten atkakliai gynė tiltą per Nevėžį ties Velžių kaimu.

Bolševikus pasisekė išvaikyti vienai mūsų kuopai perbridus per Nevėžį ir užėjus jiems iš užpakalio. Velžių laukuose buvo nukauti trys mūsų kariai ir 6 sužeisti. Pulko štabas su I batalionu, pernakvojęs Surviliškio miestelyje, iš ryto pradėjo žygį į Panevėžį per Upytę. Nesutikdami priešo, žygiavome skubiai. Vietos gyventojai kaimiečiai sutikdavo mus visus su pienu, duona, dešromis, kumpiais ir sūriais. Laukai atrodė dar nedirbami ir šlapi, kur-ne-kur ant kalniukų buvo jau pradžiūvusios dirvos. Nakvojome Upytėje ir apylinkės kaimuose.

Iš raitų žvalgų pranešimo žinojome, jog II batalionas nesutinka pasipriešinimo. Tik III sutiko pasipriešinimą prie Velžių. Rytojaus dieną pradėjome žygį į Panevėžį gan vėlai. Žinojome padėtį, tad neskubėjome. Už Panevėžio gelžkelio stoties kaimuose stovėjo Panevėžio batalionas. Panevėžys buvo paliktas 2 p. pulkui apsistoti. Panevėžyje žmonės sutiko mus su gėlėmis; buvo labai graži pavasario diena, šeštadienis. Štabas ir dauguma vyresniųjų karininkų apsistojo viešbutyje.

Miesto karo komendantu jau buvo paskirtas kažkoks nelietuvis karininkas. Jis net nekalbėjo lietuviškai. Šis komendantas jau pradėjo suiminėti, ne tik įtartus bolševikų simpatikus, bet net ir garbingus lietuvius.

Antrasis karo lauko teismas. Rytojaus dieną, tai buvo sekmadienis, datos nebepamenu, buvau iššauktas pas pulko vadą. Vadas man įteikė sąrašą karo lauko teismo narių ir įsakė dar šiandieną išnagrinėti bylą prieš dr. Maželį ir dr. Kuzmą, kurie yra laikomi daboklėje, miesto komendanto žinioje. Teismo sudėtis buvo tokia: pirmininkas kar. Mačiulis, nariai: kar. Budrys, kar. Semašenka ir du puskarininkiai (pavardžių nebepamenu), teismo sekretorius kar. Aglinskas. Per kar. Aglinską surinkau visus teismo narius 4 val. po pietų į komendantūrą, kur užėmiau vieną kambarį.

Karininkas Aglinskas labai aimanavo, sakydamas: "Dievuli, tokius žmones teisti ir, ko gero, dar jūs, bedūšnikai, galite nuteisti". Raminau jį, sakydamas, jog žiūrėsime teisybės. Nustatytu laiku nuėjus Komendantūron radau susirinkusius visus teismo narius ir pilną kambarį pašalinių, miesto ligoninės tarnautojų, su gailestingomis seselėmis priešakyje. Jų buvo penkio ar šešios. Jos beveik visos buvo dirbusios gailestingomis seserims rusų caro armijoj, tad buvo drąsios. Įėjus man kambarin, kar. Aglinskas pranešė, kad teismo pirmininkas atvyko. Sesutės puolė į mane prašydamos ir aiškindamos, kad gydytojai per visą bolševikų okupaciją Panevėžyje buvo, ne tik geri žmonės, bet tiesiog angelai. Šiaip taip išprašiau ligoninės personalą iš teismo kambario. Kar. Aglinskas perskaitė kaltinimus prieš gydytojus.

Kaltinimo medžiagoje nebuvo nieko rimto, apart suvedimo asmeninių sąskaitų. Ypatingai gydytojus kaltino vaistininkas Laurinaitis. Jo žodžiais, bolševikų okupacijos metu gydytojai įsakė iš vaistinės konfiskuoti daug vaistų. Prie bylos buvo pridėtas vaistų sąrašas ir net jų kainos. Teismui susipažinus su kaltinimo medžiaga, įsakiau įvesti kaltinamuosius. Gydytojai atrodė rimti ir išblyškę. Dr. Maželis net iš lengvo virpėjo. Dr. Kuzma laikėsi stipriau. Teismo tardymo metu paaiškėjo, kad gydytojai buvo nuolatiniai Panevėžio miesto gyventojai, turėjo draugų ir priešų. Dr. Kudzma prisipažino ir paaiškino, kad jam, kaip chirurgui, prisidėjo daryti keletą operacijų sužeistiems bolševikų kariams. Dr. Maželis paaiškino, kad jis yra vien moterų ligų specialistas, tad jam prisiėjo daugiausia turėti reikalų su moterimis. Apie konfiskavimą vaistų iš Laurinaičio vaistinės jis girdįs, čia teisme, tik pirmą kartą. Vaistų ligoninėje visuomet trūkdavo, o geresnių niekuomet ir nebūdavo.

Teismui paaiškėjo, kad gydytojai yra nekalti ir nutarė juos paleisti. Be to, perspėjo, kad einant kovoms su bolševikais, jie negali iš miesto išvykti be milicijos žinios.

Nebuvau visai tikras ar kar. Glovackis su teismo sprendimu sutiks ir tvirtins. Tačiau jis su teismo sprendimu sutiko ir jį patvirtino. Taip pasibaigė antrasis karo lauko teismas pulke . . . Vėliau, man asmeniškai šiek tiek prikaišiojo kar. Laurinaitis, kad į jo pusbrolio vaistininko skundą nebuvo atsižvelgta.

Pasivijus ūkio daliai pulką Panevėžyje, pakeitus žmonėms suplyšusius batus ir apsirūpinus karo reikmenimis ir maistu, pulkas pradėjo žygį Subačiaus link. III batalionas, stovėjęs Velžiuose, pradėjo žygį kovos tvarkoje, II batalionas žygiavo paskui III batalioną, I batalio-

nas ir pulko štabas, per Pajeslio dvarą, keliais per kaimus ir miškus, netoli nuo geležinkelio linijos, žygiavo Subačiaus stoties link. Prisiartinus apie 10 km. prie Subačiaus, gavome pranešimą, jog III batalionas sutiko Subačiaus miestelyje ir kaimuose į dešinę nuo miestelio, bolševikų pasipriešinimą ir net bolševikų mėginimą daryti priešpuolius.

Išaiškinus padėtį ir iššvalgius barą, rytui aušant, II batalionas, kar. Laurinaičio vadovaujamas apėjo Subačiaus miestelį iš pietų, per krūmus, vietiniams vadovams vedant, ir pradėjo puolimą. Bolševikai stipriai gynėsi, jie net pradėjo priešpuolį prieš III batalioną, ypač prieš septintą kuopą, kuri pradėjo krikti. Grėsė bolševikų prasilaužimas per mūsų kovos linijas. Tada, Laurinaitis pasiuntė šeštą kuopą apeiti bolševikus iš užpakalio. Šeštai kuopai tas pilnai pavyko. Priešas, pajutęs apsupimą, pakriko ir išsibėgiojo, palikdami keturius kulkosvaidžius, keletą vežimų, dvi lauko virtuves ir keliolika belaisvių.

I batalionas, be didesnių susirėmimų, užėmė Subačiaus geležinkelio stotį. Šis Subaciaus bolševikų stipresnis pasipriešinimas Lietuvos ribose buvo paskutinis.

Toliau žygiavome per Šimonis — Kamajus — Ragelius, iki Antazavės — Aleksandravėlės — Eglaitės ruožo, be jokio pasipriešinimo. Šiame ruože sutikome bolševikus, tad apsistojome ilgesniam laikui. Pulko štabas sustojo Pakrevnio dvare. Iššvalgę ir išaiškinę padėtį, pradėjome naują žygį ir pasiekėme Suvieko-Inturkės-Antalieptės ruožą. Pulko štabas apsistojo Aleksandravėlėje. Užėmėm barą nuo geležinkelio linijos iki Antalieptės, apie 7 km. ilgio. Pulke tuo laiku buvo apie du tūkstančiai kovotojų su 14 kulkosvaidžių ir dviem patrankomis.

Šiame žygyje bolševikai mažai priešinosi ir skubiai traukėsi Zarasų link, palikdami net savo gurguoles ir virtuves. Gurguolės buvo II bataliono atkirstos ir kartu su jų tarnyba pateko į mūsų pulko rankas. Vėliau atvykę gyventojai nuo Dusetų ir net nuo Subačiaus atpažino savo arklius. Atlikus formalumus, ūkininkams arkliai buvo grąžinti. Sutikus rimtesnį priešo pasipriešinimą Suvieko-Inturkės-Antalieptės ruože apsistojome, nes mūsų jėgos buvo per silpnos, rusai gavo naujus pastiprinimus: latvių bolševikų šeštą ir devintą pulkus.

Tame ruože išbuvome apie tris savaites. Ties Suvieko bažnytkiemiu stovėjo šešta kuopa, kar. Krikščiūno vadovaujama. Kuopa buvo užėmusi tarp ežerų ir balų perėjimus augštumose. Iš priešakio bolševikai kuopos pulti negalėjo. Pasikvietė talkon Suvieko rusus stačiatikius, kurie lietuviams buvo nepalankūs. Tie vietiniai rusai pervedė bolševikus per pelkių brąstas ir puolė šeštą kuopą naktį iš užpakalio. Netikėtai užpulta kuopa išsibėgiojo. Karininkas Krikščiūnas net vienmarškinis ir apatinėmis kelnėmis per ežerą išplaukė. Šis įvykis buvo pirmutinis ir skaudus pulko pralaimėjimas.

Radome keturius mūsų karius nukautus ir apiplėštus, nutraukti buvo net ir marškiniai. Aštuoni kariai nebegrįžo, matyt, bolševikai paėmė juos į nelaisvę. Netekome 2 kulkosvaidžių, 2 vezimų, lauko virtuvės ir 7 arklių. Karininkai ir kareiviai neteko savo drabužių, daiktų ir kuprinių, 22 šautuvų, o kai kurie, net batų.

Bolševikai po to laimėjimo įsidrąsino, gavę pastiprinimą, pradėjo puldinėti mūsų dalinius didesnėmis jėgomis. Mūsų augštesnioji vadovybė įsakė atsitraukti į Dusetų ežero — Aleksandravėlės-Eglaitės ruožą. Pulko štabas grįžo į Pakrevnio dvarą. Mano kulkosvaidžių kuopos gurguolė ir IV būrys su rezervu apsistojo Pakrevnėlių palivarke.

Trečiasis karo lauko teismas. Vieną dieną gavau pulko vado įsakymą su teismo narių sąrašu. Įsakyta sušaukti karo lauko teismą ir išnagrinėti bylą prieš Smolskį, kuris laikomas suimtas pulko štabo žinioje. Rytojaus dieną sušaukiau karo lauko teismą šios sudėties: pirmininkas — Kar. Mačiulis, nariai: kar. Budrys, kar. Semašionka ir du puskarininkiai. Sekretorius — kar. Aglinskas. Diena buvo graži. Neturint laisvų kambarių Pakrevnio dvaro name, pastatėme stalą ir 6 kėdes kieme po liepa. Teismo sekretorius kar. Aglinskas perskaitė kaltinamąjį aktą prieš Smolskį. Kaltinimai lietė daugiausia senus caro laikus, kad Smolskis esąs cicilikas, bedievis, raginęs žmones neklausyti caro valdžios, nemokėti mokescių ir daužyti degtinės parduotuves. Šis skundas buvo pasirašytas apie 100 žmonių. Kitas skundas, su parašais apie 20 zmonių, buvo jau bolševikų okupacijos laikų. Esą Smolskis sakęs prakalbas bolševikų iškilmių metu, kad dabar atėjusi darbo žmonių valdžia, ateiną nauji laikai ir žmonėms būsią gera gyventi. Dar vienas raštas buvo su Kamajų parapijos klebono parašu, kad Smolskis esąs bedievis, bažnyčios nelankąs ir girdėjęs, kad per jo kaltę bolševikai sušaudė Ilūkšto kleboną kunigą Budrį. Teismo apklausinėjimo metu paaiškėjo, kad Smolskis yra Kamajų miestelio ūkininko sūnus. Tėvai turi Kamajų miestelyje 28 dešimtines žemės, kad jis baigęs Paryžiuje universitetą, iš Maskvos universiteto, už 1904-1906 metų neramumus, buvo pašalintas ir caro žandarų gaudomas. Įsitikinimo jis esą socialdemokratas, prieš Lietuvą niekuomet neveikęs ir labai džiaugtųsi, kad Lietuvai pasisektų apginti nepriklausomybę. Dėl kunigo Budrio sušaudymo nesąs kaltas.

(bus daugiau)

Lietuvos kariuomenė atmuša bolševikų kavalerijos puolimą ties Alunta (1919. V. 31)

Iš P. Bliumo rinkinio

PIRMOJI JŪRŲ GALYBĖ — KRETA

A. ŽYGMANTAS

(tąsa)

ANTRASIS KRETOS VYRAVIMAS
(1700-1400 m. PR. KR.)

Apie 1700 m. pr. Kr. Kreta vėl iškyla, dar gražesnė dar puikesnė. Dabar ji pasiekia savo žydėjimo augščiausią tašką ir tokia išsilaiko ištisus tris šimtus metų. Vietoje sudegusių rūmų Knose ir Faiste atstatomi nauji. Derindamas savo amatą su auksakalio, žalvario kalvis gamina puikius įraižytus ir inkrustuotus durklus. Prie brangiojo metalo — aukso prisideda kitas tada dar labai retas — geležis. Ginklų kalvės gamina lizdinius užmaunamus jiečių antgalius ir kardus, išpuoštus lyg žaisliukus.

Tačiau ir tada, atrodo, politinės vienybės Kreta nebuvo pasiekusi. Karalius Minas turėjo vargo su miestais varžovais ir priešginom vasalais; jo kariniai sandėliai-arsenalai buvo kraute prikrauti strėlių ir kovos vežimų.

Viduriniame Mino amžiaus laikotarpyje būta dviejų galios centrų Kretoje, tai Knosas (Cnossus) ir Faistas (Phaestus). Abiejuose miestuose būta didelių rūmų, matyti gyventa galingų karalių. Galimas dalykas, tie du miestai buvo dviejų atskirų valstybių centrai — tų laikų Kretos Atėnai ir Sparta.

Archeologiniai radiniai rodo, jog miniečiai buvo ilgagalviai, žemo ūgio, žemesni kaip šių dienų kretiečiai.[3] Vyrai tais laikais turėjo paprotį dėvėti juostą per strėnas su prijuoste virš jos, avėti odiniais batais ir nešioti peilį ar durklą prie juosmens.

Apie 1450 m. pr. Kr. Faisto rūmai buvo sunaikinti, Hagia Triados — sudeginti, Tylisos valdovų namai virto griuvėsiais.

Truko ištisi 50 metų, kol šitie miestai vėl atgimė iš savo pelenų (1450-1400). Per tą laikotarpį Knosas naudojosi visišku, nedalomu vyravimu. Atrodo, Minui pavyko apjungti salą savo valdžioje. Graikų tradicijos kalba, kad jis pavergė aplinkines salas ir likvidavo jūrų piratus, kurie nuo senų laikų nuolat grėsė Kretos prekybai.[23]. Minas pasistatydino sosto menę, kurioje jis sėdėjo vyriausio dvasininko soste, o pastatytoje viloje su bazilika jis darė vyriausio teisėjo sprendimus.[15] Visą salą raižė grįsti keliai išvesti pagrindinėm kryptim.[2]

Iš Mino legendos ir iš liekanų Knose aišku, kad kretiečiai grobdavo jaunuolius ir mergaites vergijon. Jie naudojo juos bulių kautynėms, atletinėms žaidynėms ir gal net aukoms.[21]

Tačiau tik pradedant Mino vidurinio laikotarpio (M.M.III) pabaiga yra davinių, leidžiančių Knoso valdovą vadinti Mino vardu. Viena kronika pamini Mino vardą XV ir XIII amž., kita — kalba apie du valdovu abu Mino vardo ir apie dvi Ariadnas. Daug miestų tose srityse turi Minoa vardą.

Išviso tradicijos mini bent keturis, atrodo, skirtingus Minus. Miną didįjį įstatymdavį, teisėją, dalyvavusį nesėkmingoje Sicilijos ekspedicijoje, Minotauro Miną, Europos sūnų ir Cadmaus brolvaikį Miną ir kitą Miną Kretos dalinio vado Trojos kare, Idomenėjaus, tėvuką.[3a]

Atrodo, kad Minas, pirmiausia, yra buvęs karalius-dvasininkas. "Jis atstovavo dievą-bulių, ir buvo Minotauro įsikūnijimas, kurio paveikslų buvo visur sienose ir kurie vyravo šventųjų pastatų įėjimuose".[15] Atrodo, jog karalius Minas gaudavo titulą ir valdžią religinės investitūros keliu 9 metams ir savo valdžią galėdavo pratęsti sekantiems devyniems metams. Karalius, kaip dievas, turėjo savo skeptrą ir ženklą—dviašmenį kirvį-labrys. Toks kirvis po 2000 metų virto valdžios ženklu Romoje. Knoso valdovui būdingas dar ir kitas ženklas, būtent, lelija.

Minas buvo ne tik karalius, bet ir kariuomenės vadas. Jam padėjo karinė valdyba, kurios ženklas buvo liūtas su lelija arba "sostas ir skeptras". Tokį karalių Miną matome Vado vazoje išdidžiai stovintį su lazda-skeptru rankoje, trimis eilėmis karolių pasipuošusį ir priimantį savo vasalą. Vasalo dešinėje rankoje kardas atremtas į petį, kairėje jis laiko ilgą, gale užlenktą ir virš jo galvos kyšantį smaigą—vado ar kunigaikščio ženklą. Už jo stovi išsirikiavę kareiviai ginkluoti odiniais skydais, kuriuose matyti dar tebekabo gyvulių uodegos. "Tai išrikiuoti kariai, kuriuos valdovėlis atveda Hagia Triados viešpačiui, arba Hagia Triados valdovas Faisto karaliui, o gal Faisto karalius — Minui."[15]

Mitas sako, kad Zeusas ir Europa turėjo tris sūnus, vienas iš jų buvo Minas, gimęs Kretoje. Mirus Kretos karaliui Asteriui, vedusiam Mino motiną Europą, Minas užėmė Kretos sos-

Seniausias karališkasis sostas Europoje; Mino sosto menė Knoso rūmuose.

tą ir išvijo savo brolį Sarpedoną, kuris priešinosi jo valdžiai.

Naujausi tyrinėjimai rodo, kad greičiausiai visi helenų dinastijos karaliai, valdę Kretą antrajame tūkstantmetyje pr. Kr., vartojo titulą minas, kaip Egipte visi karaliai vadinosi faraonais.

Zeuso sūnaus Mino iškilimo mitas, greičiausiai, vaizduoja dorėnų įsiviešpatavimą Kretoje. Kreta šimtmečiais buvo žinoma kaip labai turtinga šalis. Žinoma yra, kad VIII a. pr. Kr. ją valdė pasidalinę achajai, dorėnai, pelasgai, kidoniečiai (aeoliečiai) ir vakarinėje salos dalyje 'tikrieji kretiečiai'.

Kartą Mino sūnus Glaucus vadovavo karo žygiui į vakarus norėdamas susikurti sau karaliją Italijoje. Tačiau italai jį paniekino, kad jis nebuvo toks didis ir garsus, kaip jo tėvas. Jis ten vis tik įvedė kretišką karišką diržą ir skydą ir taip užsitarnavo sau vardą Labicus, kuris reiškia — 'apsijuosęs diržu'.[30]

Mitai kalba, kad Minas pirmas paėmė valdžią visoj Viduržemio jūroje, kurią išvalęs nuo piratų ir Kretoje valdęs daugiau kaip 90 miestų. Kai atėniečiai nužudė jo sūnų Androgėjų, jis nusprendė jiems atkeršyti. Tam tikslui jis Egėjo jūroje rinko laivus ir ginkluotus vyrus. Kai kurios salos sutiko jam padėti, kitos atsisakė. Anaphė ir Sifno salos gyventojai prisidėjo prie jo. Bet Aeginos karalius Aeacus jį atstūmė ir susidėjo su atėniečiais. Jam Minas prisiekė atkeršyti.

Karo veiksmus Minas pradėjęs užpuldamas Korinto sąsmauką ir apguldamas Niso miestą, valdomą Niso Egiptiečio. Nisą, vėliau pavadintą Megara, Minas paėmė. Tačiau kovos vis tęsėsi ir Minas atėniečių sutramdyti nepajėgė. Tik kai Attiką ištiko žemės drebėjimas, atėniečiai sutiko mokėti Minui duoklę (septynis jaunuolius ir septynias merginas) kas devyni metai kaip auką Kretos Minotaurui. Tada Minas grįžo į Knosą, kur devintais metais pasimirė. Pagal Herodotą jis buvo nužudytas. Sicilijoje, kur jis su laivynu nuvyko persekiodamas pasprukusį Dedalą, vaišingai priimtą karaliaus Kokalo.

Minui mirus kretiečių tarpe kilusi betvarkė, jų pagrindinis laivynas buvęs siciliečių sudegintas.

Kai kurių nuomone, Mino mite minimas Dedalo pasprukimas iš labirinto į Siciliją vaizduoja vietinių žalvario kalvių bėgimą iš Kretos nuo užkariautojų helenų. Mino vergė Naucratė (Jūrinė galia) vaizduoja Mino pralaimėjimo Sicilijoje istorines pasekmes — Jūrų galios perėjimą iš Kretos į graikų rankas. Vergė Naukratė galinti priminti ir helenų samdinių karių sukilimą Knoso rūmuose.[30]

Herodotas, patiekdamas Mino mirties istoriją Sicilijoje ir Kretos laivyno žuvimą, iš to išveda priežastį, kodėl žlugo Kretos galybė. Pagal jį Minas mirė trys kartos prieš Trojos apgulimą, t.y. 1300 m. pr. Kr. Keleta šimtmečių vėliau rašęs Diodoras Siculus tvirtina, kad pagal Kretos tradicijas Mino kūnas buvęs gražintas į Kretą ir šventovėje palaidotas. 1931 m. tą Mino kapą su šventykla atrado Sir Arthur Evansas bekasinėdamas Knoso rūmų apylinkėje.[36]

(Bus daugiau)

KAREIVIAI

V. KAREIVA

Novelė

Ant kalniuko iškilo kareivis. Už jo nugaros pro debesį švietė saulė. Spinduliai slydo per šalmą, per šautuvą, kabantį ant pečių ir per žiūronus, kuriuos dabar pakėlė. Jis dabar žvalgė kaimą, gulintį slėnyje. Mostelėjo ženklą ir ant kalniuko iškilo antras, trečias, ketvirtas. Jie leidosi žemyn į kaimą.

Mergaitė prie šulinio ruošėsi semti vandenį. Staiga pamatė juos, pametė kibirą ir puolė į trobą šaukdama:

— Mama, mama, kareiviai!

Iš trobos išėjo moteris, paskiau vyras su barzda, žįsdamas pypkę. Pro tarpkojį išnėrė šuva ir berniukas.

Kareiviai buvo jau kieme. Kepurėse švietė žalvariniai raiteliai. Vienas jų turėjo antpečiuose po dvi žvaigždutes ir žiūronus, pakabintus ant kaklo.

— Dievulėliau, juk tai mūsų kareivėliai! — sušuko moteris.

— Ar lietuviai? — klausė duktė.

— Lietuviai, — atsakė leitenantas, pridėjo ranką prie kepurės ir nusišypsojo. Kiti trys kareiviai taipgi šypsojosi, ir laikė šautuvus, paspaustus po pažastimis. Dėl viso pikto.

Duktė, nieko nelaukusi, tik strikt leitenantui ant kaklo, lūpas prispaudusi, pakšt į skruostą ir vėl atšoko.

— Mama visą laiką sakė, — kalbėjo ji, — kad mūsų kareiviai vėl ateis. Ir atėjote!

Tėvas išėmė pypkę iš barzdos ir sakė:

— Lima! Ką tu dabar?

— Atėjome! — patvirtino vadas.

— O mes pirma spėjome, kad rusai. Pasitraukdami dar ką blogo mums padarys. Paskiau manėme, kad vokiečiai užeina. Dabar štai, nė iš šio, nė iš to, mūsų kareivėliai!

— Mes užimsime tamstos vieną kambarį, — tarė vadas šeimininkui. Tas peržvelgė savo šeimos veidus.

— Bijau, ponuli! — atsakė.

— Ko?

— Dar čia visokių gaivalų pilna. Jei sužinos, kad pas mane kareiviai, tai . . .

— Mes tam būsime, kad nebijotumėte! — nukirto vadas ir pridėjo: — Dabar parodyk savo trobą!

— Prašome su manimi! — linksmai šūktelėjo duktė ir spruko į vidų. Paskui įžengė kareiviai. Vienas pasiliko lauke prie gonkelių.

Leitenantas apžvelgė trobą. Ji buvo nemaža. Vienas kambarys turėjo langą į vakarus, kur pilkavo ūkanotas miškas. Tas buvo geras jo tikslui. Liepė jį paruošti.

— Ponuli, betgi tas buvo dukters, —aiškino motina.

— Mamyte, aš galėsiu miegoti ir klėtyje, — sakė ji.

— Tu miegosi su manimi! — griežtai pareiškė motina.

— Gaila panelės, bet kitaip negalime, — tarė vadas. — Tikėkime, kad neilgai jus vargins sime.

— Ponas, ką jau čia varginsite. Karas yra karas. Valdžia yra valdžia. Visokių jų matėme, o čia, dėkui Dievui, dar saviškė. Motin, geriau pajieškok mums ko užkąsti — pasakė šeimininkas.

Vyrai susėdo už stalo. Ten atsirado ir kumpio, ir lašinukų, ir duonos, o ir kareiviai savo kuklias dovanas iš kuprinės iškėlė, pastatydami viduryje buteliuką degtinės.

Jau tapo žinoma, kad šeimininko pavardė yra Daugėla, kad už kaimo į pietus teka sraunus Nemunas ir kaimas vadinasi Gojaly. Žmonės čia nuo neatmenamų laikų gyvena kalbėdami lietuviškai, nors apylinkėse ta kalba jau sutirpo slavų potvynyje.

Kareiviškos buteliukui išsekus, Daugėla paslaptingai pasiglostė barzdą ir tarė žmonai:

— Moč, pažiūrėk į spintą.

Ji pažiūrėjo ir surado ilgakaklę. Atnešė ant stalo.

— Kareivėliai, gal nepaniekinsite ir mūsiškės?

Vienas kareivis atsiliepė:

— Kurgi niekinsi tokį daiktą!

Vadas kreivai pažvelgė.

Daugėla jau pylė į stiklelį, kaire vis nubraukdamas barzdą.

— Gerai, broliai! Pasiutusiai gerai, kad atėjote, — kalbėjo kaisdamas nuo vaišių. Čia lietuvių trūksta. Bracia, vieni jų išėjo ruskiams tarbų lopyti. Kiti paliokais išvirto, bracia! Jei taip, dūmoju, iš jūsų koks būtumėt mano žentu . . . Vot, būtų diela!

— Tėveli, ką tamsta! — įsiterpė rausdama duktė.

— Tai būtų garbė kareiviui — atsakė vadas.

— Garbė namams, — pridėjo motina, atsidususi.

— Ir didelė bėda! — atsiliepė kareivis.

Vadas vėl žvilgtelėjo į jį perspėjančiai.

— Eik pakeist mūsų raštininką iš posto! Pats jau esi bėdoje, — įsakė.

— Klausau, tamsta vade!

Jis paliko stiklelį negertą.

Vadas atsistojo ir dėkojo už vaišes. Sakė, kad stengsis gerai sugyventi su visais, kurie nemėgins kenkti jo kareiviams. Gyventojai neprivalo kareivių bijoti. Kareiviai turi savo uždavinį, gyventojai savo. Visi laikysimės tvarkos!

Berniukas dabar atvilko iš kažkur ištraukęs armoniką.

— Ponas, ar moki groti? — klausė priėjęs prie leitenanto. Tas nusijuokė ir tarė:

— Geriau nešk ją tam kareiviui, kur kieme stovi.

Berniukas jau buvo pas jį ir sakė:

— Ponas vadas liepė tamstai pagroti!

— Ar nemeluoji?

— Ne.

Kareivis užtraukė suktinėlį. Žaismingi garsai, kaip žirniai, pabiro iš po jo pirštų ir skambėjo. Visa gatvė paplūdo kukuliuojančiu ritmu. Pradėjo lįsti iš kiemų nedrąsūs bernai, paskiau ir merginos išnešė savo šventadienius sijonus parodyti. Visus taip ir traukė muzikos vėjai į Daugėlos kiemo pusę.

Daugėla tai pastebėjo ir sušuko:

— Prašom, prašom visus čionai. Vakarušką!

Muzikantas nuėjo ant prieklėčio ir atsisėdo. Dabar jis užtraukė polkutę. Mergos viliojančiai slankiojo, patempdamos sijonų klostes. Žybčiojo akimis.

Kareiviai klausiamai žvilgčiojo į vadą. Tas suprato reikalą ir sušuko:

— Vyrai, ar dar komandos laukiate? Marš tuojau šokti!

Tie palikę šautuvus prie vado, kibo į merginas, kurios to momento jau nekantriai laukė.

Prasidėjo toks linksmavakaris, kokio tas kaimas dar neturėjo. Skambėjo šokis po šokio, paskiau, pasigirdo vyriška kareivių daina, vedama paties jauno vado. Vėl šokis, vėl daina, jau merginų skambiais balsais.

Tiktai, vadinamas raštiniku, paleistas iš posto, pakliuvo į Daugėlaitės nelaisvę. Žinodama, kad jis buvo negavęs nei valgyti, nei gerti, pasigavusi už rankos, nusitempė prie stalo ir, pati paruošdama kąsnius, kimšo jam į burną.

— Panele tu pasigailėk, pagaliau. Peršersi!

— Tau taip ir reikia, — juokėsi.

— Man jau gana!

— Dabar užgerk! Jie tau nedavė.

— Ačiū, bet aš negeriu.

— Tai tau vyras!

— Vyras — kurs geria, vyras — ir kurs susilaiko.

— Tai bent vieną, prašau!

— Vieną galiu. Tik su sąlyga.

— Kokia ji bus?

— Eisi su manim šokti.

— Neisiu!

— Negersiu!

— Gerk, būk geras!

Jis užsivertė stikliuką ir užsimerkė.

— Karšta, biaurybė, ale skani, — pasakė.

Pačiupo merginą už rankos ir išbėgo į kiemą. Ten buvo polkutė pačiame pašėlime. Raštininkui net akys aptemo nuo sukinio ir ilgakasės žiburiukų.

Saulė kątik nuskendo miške. Vasaros balkšvas rūkas garavo iš lomų, draikėsi pamiškės pušų šakose ir kvepėjo jaunais ūgiais. Kareiviai buvo jau plačiai susipažinę su apylinkės padėtimi per pokalbius su dėdais, bernais, o svarbiausia — merginomis. Visi jie buvo prisikalbėję sau širdeles ir svajingai siekė, kas pagal jaunystės dėsnius jiems teisingai priklausė. Mergos išsinešė namo žaižaruojančias gijas nakties sapnams austi. Kareiviai tačiau turėjo ir kitų, nepermaldaujamai griežtesnių savo būties reikalų, kurie juos buvo padarę kareiviais.

Raštininkas dar vis laikė savo mergaitę už rankų, kai motina ją šaukė:

— Lima, eik į trobą!

— Aš tuojau, mama . . .

— Tu ne Lima, o Laima, — sakė kareivis.

— Kodėl?

— Todėl, kad esi mano laimė.

— Ar tikrai?

— Lietuviškai taip išeina. Tikiu, kad galėtumei man tokia būti.

— Tiesa? — pasakė ji blyktelėjusi akimis ir ištraukusi rankas iš jo delnų, pabėgo pas motiną. Tenai paslapčiomis jai šnibždėjo: "Mamyte, žinotum ką tas kareivis man sakė . . ."

Vadas su vyrais pasiruošė nakvynei.

Anksti rytą, po susipažinimo vakaro, leitenantas prikėlė savo vyrus ir paskyrė dienos uždavinį: ryštininkas įrengia telefono-telegrafo punktą pas Norvilį, sanitaras įsikuria pas seniūną Šalną, raštininkas vyksta su vadu į miestelį.

Daugėla pakinkė tokį kuiną į ratukus. Leitenantas pasižiūrėjo su gilia užuojauta į gyvulį — baisu! Musės sukasi apie traiškanotas akis.

— Ar neturi geresnio?

— Kad bolševikai atėmė!

— Ar tikrai?

— Tikrai! Nu, kaip čia pasakius, yra dar vienas likęs geresnis, tik bijau, gal atimsite?

— Jei bijai, tai pėsti eisime. Šitas gi puskely padvės.

— Ne, ne, ponas! Aš pajieškosiu geresnį.

— Du pajieškok! Sarmata bus taip mieste rodytis.

Už pusvalandžio du, nors liesi, bet žvalnūs arkliukai tempė ratukus ir sėdynė buvo kilimėliu paklota. Daugėla net švitėjo slaptu džiaugsmu per visą barzdą.

— Vot, dabar, bracia, kad pamatys staršina! Žinos su kuo reikalą turi! — gyrėsi.

Miestelyje Daugėla surado žmogų ir atvedė pas leitenantą, laukiantį prie valsčiaus namų.

— Jogėla, buvęs staršina! — prisistatė.

— Sveikas, ponas Jogėla, — tarė leitenantas. — Sakyk man, kodėl valsčiaus raštinė uždaryta?

— Tai, matote, kad valdžios nėra. Buvo polska valdžia. Nebėra. Buvo ruska. Nebėra. Dabar ir nežinau kokia bus?

— Dabar lietuviška bus! — tarė leitenantas. — Įsakau tamstai per vieną parą sušaukti valsčiaus valdybą, pradėti darbą ir susirišti su Gardinu, laukiant naujų nurodymų.

— Nežinau kaip tai padaryti. Matote, mes ne lietuviai, mes taip sakant, bialaruski. Dabar, sakote, lietuvišką valdžią sudaryti. Aš nesutinku!

— Ponas Jogėla! — pakėlė balsą leitenantas, — mes gaišiname laiką. Jei tamsta nepadėsi mums sudaryti valdžios, ateis čia vokiečiai, pastatys savo žandarmeriją ir tada žinosite kas valdžia, kai po saulėlydžio nosies iš namų nebeiškišite. Ir tenai jie jus suras ir mokesčius mokėsite, tokius, kokius jų feldvėbelis panorės. Nė nenoriu galvoti, kas atsitiks su jūsų dukterimis. Pagaliau, ponas Jogėla, jei senovėje mokėjai lenkų karaliumi būti, tai Lietuvos valsčiaus viršaičiu visgi sugebėsi. Kaip sakai?

— Jokios abejonės, ponas! Matau, kad reikia.

— Linkiu sėkmingo darbo! — pasakė leitenantas paspausdamas ranką.

— Ar tamsta pats būsi čia?

— Būsiu, kai galėsiu!

Jie atsiskyrė sutarę. Daugėla džiaugėsi ir tarė į Jogėlą:

— Matai, pan, ar nesakiau? Bus lietuviška valdžia ir tokia gera, kokios jau seniai nebuvo.

Raštininkas grįžo iš pašto, ten sutvarkęs ryšį su savo punktu. Visi vėl pasuko namo senais savosios žemės vietovaizdžiais, žavingais, kaip istorijos puslapiai.

Įvažiuojant į kaimą, raštininkas metė žvilgsnį į lentą su kaimo pavadinimu.

— Velnio čia Gojaly! Turi buti lietuviški Gojeliai! Kur tik žiūri, vis kerpės mūsų Lietuvą gožia. Nuskusti jas, nudailinti! Aš manau, kad rytojaus dieną bus jiems krikštynos!

Vadas nusijuokė pritardamas:

— Gera idėja. Tik ženklo neužmiršk.

— Neužmiršiu!

Daugėlos berniukas nukinkė arklius ir nuvedė už jaujos. Daugėla su kareiviais ėjo į trobą. Vos tik žengė per slenkstį ir prabilo:

— Močia, greičiau mums nešk valgyti. Pavargome, išalkome, kol valdžią pastatėme. Ale kokią valdžią, širdele . . . Lietuvišką!

— Nešu, nešu — atsiliepė ji. — Laima, dėk stotkus ant stalo!

— Dedu, dedu! Mamyte, juk mane Laima vadini!

— Vadinu! Jei kareivis taip tave vadina, tai ir aš galiu. Pagaliau taip tau geriau pritinka.

Laima, dėdama lėkštę prie raštininko, blyktelėjo žvilgsniu:

— Matai?

Daugėla prisiminė vakar nebaigtą ilgakaklę, bet leitenantas atkalbėjo tą mintį palikti nevykdytą.

— Tamstos ir taip mus perdaug vaišinate. Kas bus, jei patys dėl savęs pristigsite. Mes pažiūrėsime kuo galėsime jums padėti.

— Svečias į namus, Dievas į namus! — pareiškė šeimininkas iškilmingai.

— Žuvis ir svečias trečią dieną dvokia, — papildė raštininkas linksmai.

— Dar ne trečia diena, — teisino Laima.

— Panele, tu pamatysi, ką jis tau po trijų dienų sugalvos! Aš manau, kad kas diena, tai nauja idėja gimsta to jaunuolio galvoje. Ir ne visos jos, tos mintys, yra paikos, jei ne apie merginas, — juokavo vadas.

Po vakarienės, kareiviai susirinkę ant kiemo šnekučiavosi, atsirėmę į tvorą erzino mergas kaimynuose. Sanitaras susižvalgė su Rože Šalnaite ir nejučiomis išnyko tarpvartėje. Vakaras toks ramus. Tiktai paukštis klykia laukuose. Pakalnėje šniokščia Nemunas, garuodamas vėsia migla. Jie nepajuto, kai susiėmę už rankų atsirado prie kranto.

— Dieve, kaip čia gražu! — pratarė kareivis.

— Gerai, kad patinka tau mūsų žemė.

— Ir žmonės!

Pušelės, tokios nedidutės, retos ir šiltos. Ir tos mergaitės rankos šiltos. Po kojomis minkštutės samanos.

Kareivis sulaikė mergaitės žingsnį. Spustelėjo per liemenį ir pakėlė nuo žemės. Žvelgė tiesiai į jos akių gilumą ir negalėjo atsidžiaugti.

— Čia! — pasakė dusliai. Pasodino ant samanų ir pats atsisėdo apkabindamas pečius.

— Kas čia? — paklausė nustebusi.

— Mylėsi!

— Ne! Dar ne! — suspurdėjo ryžtingai nusikratydama jo apkabinimo.

— Kodėl ne?

— Tu mane pamesi.

— Kas tau sakė?

— Širdis.

— Kurgi pamesiu tokią gerą mergaitę.

— Ir tu geras, o pamesi.

— Gerai! — pyktelėjo jis, — pamesiu, jei taip nori.

— Nepyk, broleli! Žinai, kad mudu dar taip mažai pažįstami. Taip mažai . . .

— Aš ir norėjau susipažinti.

— Paspėsime, — pasakė ji, bučiuodama į žandą, ir pašoko nuo samanų.

Jis norėjo sugauti ją už kojos, bet ji pašoko šalin ir atsirėmė nugara į pušies liemenį.

— Bijai, — pastebėjo jai užgauliai.

— Geriau eikime namo . . .

— Eikime!

— Tiktai pasakyk, ar tikrai pyksti?

— Dar ne! O tu nesijuok iš manęs!

— Būčiau baisiai nežmoniška. Žinai, negalima juoktis iš to, kas neišvengiama. Tiktai tu leisk man apsispręsti.

Ji buvo tikia rimta ir šiltai patraukli, kad nežinojai, ar juoktis ar verkti.

Jis padavė jai ranką.

— Grįžkime namo, širdele. Likimas lemia mums būti draugais, gal ir ilgesnį laiką. Tu man vistiek patinki. Tu esi tikra rožė: ir kvepi ir duri.

— Tu gražus pasiutėlis, — pasakė ji ir ėmė juoktis.

Tikrai buvo kažkaip gailiai džiugu, kad viskas paprastai pasibaigė. O gal tik prasidėjo? Jiems žengiant link sodybos, svajonėse pralėkė kareivio vaikystės paveikslai prie Virvytės krantų ir mergaitė, grįžtanti iš lankos su grėbleliu ant peties. Jos kojos švitruoja baltumu per tamsią žolę, krėsdamos šaltą rasą. Panaši kaip Rožė, ta skaisčioji, pirmoji meilė. Toli, toli dabar ta pieva ir mergaitė . . .

Gonkelėse sanitaras dar sulaikė Rožę ir tarė:

— Aš turiu dar prašymą.

— Ar tokį pat?

— Man reikės tavo pagelbos.

— Tikėkis.

— Aš turiu sukurti čia sveikatos punktą iš nieko.

— Sukurk.

— Tu galėtumei man pabūti gailestinga seserim.

— Atsivežk iš Lietuvos.

— O tu iš kur esi? Pagaliau dabar visur trūksta paruoštų darbininkų. Tu galėtum šį tą pas mane pramokti. Esi tinkamo būdo . . . Vėliau, tau gyvenime tos žinios būtų naudingos. Pagalvok!

— Pagalvosiu. Ir galiu pasakyti, kad šį tą jau esu pasimokiusi apie slaugymą.

— Tiesa? — nudžiugo sanitaras, — kur?

— Skautuose, kai mokykloje buvau.

— O man visai nesakei?

— Tu ir neklausei.

— Mergaite, aš tave dabar mobilizuoju! — pasakė pro juoką. — Dabar eik miegoti. Rytoj čia man raportuosi. Ar aišku?

— Aišku — ji atsakė tarpduryje.

— Palauk, dar ne viskas.

Jis nutvėrė ją į glėbį, suspaudė ir pabučiavo.

Taip jie tapo dideli draugai.

Raštininkas paruošė keletą potvarkių civilinei valdžiai miestelyje ir laukė vado, kad pasirašytų. Turėdamas dabar laiko, pasiėmė šautuvus valyti. Vado šautuvas jau kabojo ant gembės užbaigtas ir švarutėlis. Vadas baisiai užimtas apylinkėje. Neliepė ginklo prižiūrėti, bet vistiek džiaugsis jei raštininkas jo nepamirš. Raštininkas žinojo, kad ir šautuvai nepamirš kareivių sunkiame kovos momente, jei bus visados rūpestingai valomi.

Jis niūniavo kažkokią iš pasąmonės iškilusią seną dainą ir šluostė dulkes nuo vamzdžio. Durys tyliai prasivėrė. Kareivis pro blakstienas žiūrėjo, kas įeis. Berniukas tyliai įslinko ir stebėjo, ką tas kareivis veikia.

— Sveikas, Jurgiuk! — pasakė.

Vaikas susigėdo ir norėjo sprukti, bet kareivis ji nutvėrė už pakarpos ir paklausė: — Kodėl nesisveikini?

— Kaip?

— Jei kas tau sako "sveikas", atsakyk "sveikas tamsta."

— Sveikas tamsta.

— Taip jau geriau. Dabar eik šen, pasikalbėsime.

— Aš nemoku.

— Tai pasakyk man, ko norėjai?

— Pažiūrėti, kaip strielbą taisai.

— Gerai, gali žiūrėti. O kareiviu būti ar norėsi?

— Kad strielbos neturiu.

— Tai maža bėda, — pasakė rodydamas žvilgsniu į ginklą, kabantį ant sienos.

— Vieną duosi man.

— Žinoma, galėčiau duoti.

— Tai duok!

— Dar ne. Pirmiau turi būti vyras, išmokti į koją žengti, komandos klausyti ir dainuoti.

— Kaip?

— Paprastai. Gali pradėti nuo dainos. Klausykis:

Vaikščiojau, vaikščiojau
Po žalią girelę
Vaikščiojau.

Nešiojau, nešiojau
Ant pečių strielbelę
Nešiojau.

Pamačiau, pamačiau
Širmąjį zuikelį
Pamačiau — — —

— Ar jau visa daina?

— Dar ne. O kaip tau patinka?

— Labai! Dar padainuok!

— Gerai. Dabar dainuosime abudu. Viens, du, trys. Vaikščiojau, vaikščiojau — — —

— Vaje, kaip gražu! Bėgsiu Laimutei padainuoti.

— Bėk. O rytoj vėl ateik, daugiau pasimokysime. Gerai?

— Labai gerai.

Berniukas išdulkėjo pro duris kaip vėjo pūstas ir susiradęs seserį darže jau rodė savo mokslą, šaukdamas:

— Laimute, klausykis, ką mane kareivėlis išmokė. Ar gražu?

— Gražu, tiktai perdaug jam neįkyrėk. Jis ir be tavęs turi ką veikti.

— O jis mane kvietė užeiti.

— Gerai, tik būk padorus.

Berniukas jau bėgo į gatvę pas draugus ir pasakojo.

— Klausykitės, kokią dainą moku. Niekas tokios nemokate!

Ten prasidėjo karšti ginčai.

Raštininkas žiūrėjo per langą, klausėsi ir juokėsi ir negalėjo atsidžiaugti berniuko dideliu ūpu. Matėsi, kad viskas, kas kareiviška jam žavu ir šventa. Tas bus tikras vyras, jei likimas leis jam sulaukti subrendimo. "Ką pasėsi, tą ir pjausi" sako tautos patarlė. Tai kodėl nesėti gerą, kad būtų geras derlius? Visi čia tų žmonių širdyse sėjo piktžoles. Visokią sielos ligą sėjo, kad savo kilmės nežinotų, kad save niekintų. Dabar būtų laikas mesti nors keletą saujų lietuviško idealizmo, kad piktžolės būtų nustelbtos.

Leitenantas grįžo ir nustebo radęs raštininką susimąsčiusi, tarsi po kitas šalis klajojantį.

— Ar tėviškė pasivaideno? — paklausė.

— Taip, vade! — atsake tiesiai.

— Lietuva yra mūsų tėviškė, — tarė vadas, — Visa šalis, visa mirusių kaulais nuklota, gyvųjų prakaitu laistoma žemė, vaikų kraujuje bręstanti ateities nežinoma karta yra mūsų tėviškė. Tiktai už tokią tėviškę mes čia stovime.

— Taip, vade! Už tokią ir aš einu, žvelgdamas tiktai priekin. Laikinai pamirštu savo gimtuosius namelius.

— Gerai,vaikine! Tiktai savo kariškų pareigų neužmesk. Būk vyras visur ir visada, kad galėčiau tavimi pasitikėti.

— Pasistengsiu, vade!

— Duok šen potvarkius pasirašyti. Raštą dėl talkos mums telefono liniją tiesiant šį vakarą seniūnui įteik.

Jis ir vėl išėjo. Gal turi kokių nurodymų duoti kitiems vyrams? Vadas yra veikianti paslaptis — niekas nežino ką, kada, kam įsakys. Ir bus įvykdyta.

Raštininkas tą naktį sunkiai miegojo. Sapnavo kryžių. Jis buvo medinis. Miestelio kupčius Šliomkė atnešė pasišlykštėdamas ir padėjo ant krūtinės. Ir nuėjo į dūmus, kaip gaisre nuskendo. Kryžius augo, augo ir slėgė. Paskiau pradėjo trauktis ir pasidarė žvaigždė. Raudona, penkiakampė žvaigždė. Ji pradėjo suktis. Pasidarė "hakenkreucas". Šliomkė vėl grįžo iš dūmų ir pasuko pirštu tą "hakenkreucą". Pasidarė šešiakampė žvaigždė, sudėta iš dviejų trikampių. Nuo kampų lašėjo kraujas. Jis prikišo savo kruviną pirštą prie jo kaktos ir išdegė skylę.

Jis pašoko visas virpėdamas.

— Kareivėli, kelkis! — šaukė Jurgiukas ir beldė į duris.

— O tau ko reikia?

— Aš jau dainą išmokau!

— Tai ko nedainuoji?

— Atidaryk duris!

Jis atidarė duris ir šoko rengtis. Viens, du trys ir baigta. Išbėgęs prie šulinio apsiprausė, keliais mostais pasiklojo lovą ir paklausė berniuko:

— Ką pasakysi?

— Žadėjai man duoti strielbą.

— O, taip! Žadėjau. Palauk, turėsi pasirašyti.

— Kodėl?

— Kiekvienas kareivis pasirašo priimdamas valdišką turtą. Tokia jau tvarka kariuomenėje.

— Aš dar nemoku rašyti.

(Bus daugiau)

PAREIŠKIMAS SPAUDAI

Šių metų vasario mėn. 3 d. Stamford, Conn., Amerikos Lietuvių Prieškomunistinės Grupės iniciatyva įvyko artimų lietuvių kolonijų veikėjų pasitarimas tikslu surasti ir išryškinti būdus ir priemones Amerikos lietuvių prieškomunistinei veiklai sustiprinti. Programoje — V. Bražėno paskaita "Amerikos prieškomunistinis judėjimas ir mes" ir dalyvių pareiškimai, pasiūlymai bei diskusijos. Pirmininkavo Z. Strazdas iš Hartford, Conn., sekretoriavo L. Bražėnaitė iš Barnard College, New York. Paskaitoje ir diskusijose iškilo kaip vadovaujančios šios pagrindinės mintys ir pasiūlymai lietuviškosios visuomenės dėmesiui:

Amerikos lietuviai, o ypač tremtiniai, turi dvigubą pareigą dalyvauti prieškomunistinėje kovoje: pavergtosios Lietuvos išlaisvinimui ir JAV laisvės apsaugojimui. Veikla, siekiant vieno iš šių tikslų savame patarnauja kitam tikslui, turint omeny, jog kaip Lietuvos išlaisvinimas taip ir Amerikos laisvės užtikrinimas įmanomas tik per pasaulinio komunizmo sąmokslo sunaikinimą.

Komunizmo sunaikinimas neįmanomas tol, kol Vakarai o ypač JAV, nepasistatys to savo pasaulinės politikos tikslu, atsisakant ligšiolinės nuolaidų ir pataikavimo Sovietams linijos, kuri vyravo nuo pat pasaulinio karo pradžios, nežiūrint partijų ir valdžių pasikeitimo Washingtone. Nuolaidų politika neišvengiamai veda prie tautų pardavimo vergijon ir, kaip istorija įrodė, prie pasaulinio karo. Todėl lietuviai Amerikos piliečiai turėtų aktyviai ir energingai remti, nežiūrint priklausomumo politinei partijai, tuos politikus ir valstybės vyrus, kurie aiškiai siekia komunizmo sunaikinimo ir Vakarų pergalės šaltajame kare. Laiškai ir peticijos būtų viena iš priemonių tai paramai pareikšti, neskaitant balsavimo teisės panaudojimo.

Amerikos didžioji spauda, televizija ir radijas, su mažomis išimtimis, yra šališki ir prieškomunistinei kovai neprielankūs. Jų teikiama informacija nepakankama ir neišbalansuota. Efektingai prieškomunistinei kovai reikalinga informacija jieškotina vis gausėjančių ir stiprėjančių prieškomunistinių organizacijų literatūroje, jų periodinėje spaudoje ir specialiose, tam skirtose, radijo ir T.V. programose.

Lietuviai, kurie turi galimybes įsijungti į jiems priimtinas amerikiečių prieškomunistines organizacijas turėtų jose aktyviai pasireikšti. Tuom sustiprintų jų eiles ir būtų ryšininkais tarp veikliosios lietuvių išeivijos ir kovingosios amerikiečių tautos dalies. Taipogi kiekvienas lietuvis, kaipo toks, pagal savo sugebėjimą turėtų veikliai pasireikšti prieškomunistinėje kovoje, arba pavieniui, arba kur tai įmanoma, organizuotai, pritaikant esamas lietuviškas organizacijas. Šalia lietuvybės išlaikymo tremtyje, Lietuvos vadavimui nukreipta prieškomunistinė veikla yra vienintėlis lietuviškosios tremties pateisinimas. Ta veikla turėtų dvigubą tikslą: tiesioginiai Amerikos lietuvių pilietines teises panaudoti ir, per plačiosios visuomenės informavimą, Amerikos viešąją nuomonę paveikti.

Išeivijos organizacijų prieškomunistinė veikla nepakankama dėl šių pagrindinių ydų: nuolatinio planavimo stokos, vadovų atitrūkimo nuo plačiosios visuomenės, privačios iniciatyvos neišnaudojimo ir net atgrasymo, centralizuoto informavimo gyvybiniais prieškomunistinės veiklos klausimais trūkumo, jaunosios kartos potencialo neišnaudojimo. Pareikšta viltis, kad mūsų vadovaujantieji veiksniai pasiims iniciatyvą šiai veiklai sustiprinti ir vadovauti. Taip pat pareikšta viltis, jog toks konkretus ir svarbus darbas paskatins užbaigti vadovybių susiskaldymą, kuris dalinai atsakingas už trūkumus mūsų prieškomunistinėje kovoje ir todėl neleistinas. Su pasitenkinimu pastebėta nekurių asmenų ir organizacijų pareikšta iniciatyva. Užgirta Kuchel-Lipscomb rezoliucijos parama. Pasidžiaugta dalyje mūsų spaudos prieškomunistinės kovos klausimo dažnesniu kėlimu. Išreikštas pageidavimas, kad lietuviškoji spauda dar labiau užpildytų prieškomunistinės informacijos spragą, kurią palieka amerikiečių informacijos didžiosios institucijos. Šioje, prieškomunistinėje veikloje, kaip jau yra faktais įrodyta, bendrą platformą darbui galės surasti ne tik mūsų vyresnioji karta ir jaunimas, bet ir lietuviškosios išeivijos čia gimusi, antroji, karta.

Amerikos Lietuvių Prieškomunistinė Grupė
114 Old Barn Rd., Stamford, Conn.

1962 m. vasario 9 d.

KUN. ANTANO MILUKO MONOGRAFIJOS REIKALU

Kun. A. Miluko monografija jau išspausdinta Lietuvių Enciklopedijos spaustuvėje, Bostone, ir duota įrišti kietais (odos imitacijos) viršeliais. Knyga bus taip pat apgaubta dailiu dail. Jurgio Juodžio pieštu aplankalu.

Knygos dyds: 9x6 colių; popierius — kreidinis (70 lbs. Enamel) 384 psl. . .

Šio mėn. gale monografija bus pradėta siuntinėti mecenatams-bendraleidėjams, rėmėjams ir prenumeratoriams. Knygynuose šis leidinys nebus pardavinėjamas.

K.A.M.M L. Komitetas maloniai prašo bendraleidėjų (prenumeratotorių), kurie šiuo metu yra pakeitę gyvenąmąją vietą, pranešti savo naują adresą Komitetui kad išvengtume nedarnos, nuostolių ir nesusipratimų.

Tam tikras šios knygos kiekis yra skirtas pardavimui. Norį šią knygą įsigyti prašomi kreiptis šiuo adresu:

V. Mingėla, 153 E. Parkhurst Pl., Detroit 3, Mich., Knyga bus tuoj išsiųsta kiekvienam atsiuntusiam čekį ar "Money order" **6 dolerių sumos.** Visi monografijos egzemplioriai įrišti. Skolon nebus siuntinėjama.

Kun. A.M.M.L. Komitetas

YPATINGAS PAJIEŠKOJIMAS

Liet. Bendr. Vokietijos Krašto valdybos žiniose pranešama, kad prekybininkas vokietis p. Joest, gyvenantis Weinheim (Bergstr.), kreipėsi į Krašto Valdybą su prašymu surasti jo karo meto draugus lietuvius iš 80 Lietuvių Statybos bataliono. P. Joest, kartu su dar 5 vokiečiais kariais buvo tuomet prikomandiruotas prie šio lietuviškojo dalinio, kaip specialistas-ginklininkas. Jo visi 5 vokiečiai draugai žuvo — liko tik jis vienas. Po ilgų sovietiškos belaisvės metų Sibire, nesenai grįžo Tėvynėn. Tuomet visas batalionas pateko Rytprūsiuose — Samlando sovietų belaisvėn ir jam indomu, kaip iš šios belaisvės yra grįžę jo draugai lietuviai. Ypatingai jį indomauja kario Stasio (pavardės nepamena) likimas.

* *

ATSIŲSTA PAMINĖTI

J. Narūnė, AMBARITA, 1961 m. angliška GINTARĖLĖS laida. Iliustravo Stančikaitė, spalvuoti paveikslai. Išl. Council of Lithuanian Women, New York.

Ch. Kinderis, NEW ORIGINAL POLKAS, For Accordion and Violin, 75¢; DAUG, DAUG DAINELIŲ ir MŪS LIETUVAITĖ ir kt. po 50¢. (Ch. Kinderis, 83 Harrison St. Worcester, Mass.).

THE NEW REVIEW, Jan. 1962, No. 2. Išl. The World Federation of Ukrainian Former Political Prisoners and Victims of the Soviet Regime. Tarp kitų yra ir Pranio Alšėno str. The Free World Dilemma.

Vasario 16 Dienos priėmimas Lietuvos pasiuntinybėje Washingtone 1962 m.: p. O. Kajeckienė sveikinasi su JAV gen. Graves G. Erskine; šalia — Lietuvos Atstovas J. Kajeckas ir ponia G. G. Erskine.

KOVA UŽ TAUTOS DVASIĄ

V. Mantvydas

Jau baigiasi šimtmetis, kai mūsų kovoje už tautos dvasią buvo rusų caro išsprogdinta pirmoji tvirtovė— Valančiaus tautinės mokyklos sistema. Nereikia įrodinėti, kokį nuostolį laiko eigoje tai padarė mūsų kultūrai ir valstybinei idėjai. Tas priešiškas smurtas dabar vėl rusų bolševikų atkartotas ir vykdomas, galutinai apvagiant ir teriojant mūsų tautą.

Regėdami, kad mūsų tautinė kultūra tėvynėje pasmerkta mirti, turime sukauptomis jėgomis ją ginti. Geras advokatas, prieš gindamas savo klijentą, surenka visus galimus įrodymus jo nekaltumui paremti. Mes turime būti daugiau negu geri advokatai, nes teisiamojo suole dabar yra mūsų aiškiai nekalta tauta, o teisėjai sukti ir klastingi.

Privalome tuojau, nuo šios dienos, kaupti lietuvybės bylai palankią jėgą. Atgaivinkime knygnešių gadynės dvasią. Pažinkime tarptautinio komunizmo paslėptus tikslus ir įsitikinkime, kas už jo stovi. Surasime ne tik savo tautos, bet ir visų tautų tikrąjį priešą ir mokėsime jį apeiti. Dirbkime senu, išbandytu ir patobūlintu rezistencijos būdu, remdamiesi asmeniška iniciatyva. Bendrieji, vadovaujantieji, veiksniai ne visada galės mus nurodymais pasiekti. Vadovaukimės protu ir sveika intuicija, kur kitaip negalime. Veiksmas bus kaip religija, degąs lietuvybės ugnimi ir tamsybės pastangos bus peršviestos.

Dabar kovos už lietuvybę problema yra globalinė. Lietuvis, toli nuo tėvynės, yra laisvesnis, kaip savo tėvynėje, todėl privalo tą laisvę išnaudoti tautos gynybai ir kovai už jos išlikimą. Kiekvienas tampa kovotoju, jei stengiasi bent savo gimtą kalbą mokėti ir savo vaikus jos išmokyti, savo spaudą skaityti, savo raštu bendrauti. Kliūties nugalėjimas yra tam tikros kovos laimėjimas. Jausdamasis aktyviu lietuviu, asmuo visur gali savo tautos bylai pasitarnauti. Rinkdami svetimų laikraščių straipsnius apie lietuvius, žemėlapius, istorinius užrašus, mes pinsime Lietuvai pergalės vainiką.

Rašant savo grožinę literatūrą, atremti į tikrus lietuviškus vardus tų vietovių kurios yra mūsų etnografinėse srityse, nors jos administraciškai Lietuvai ir nevisados priklausė. Tokie kūriniai gaus lietuvišką saviškumą ir įsijungs į visą mūsų žemių vardyną, o per jį pasiliks mūsų sąmonėje. Laikui atėjus, kas jau bus mūsų žinoma, mintyse turima, to niekam apsirikę nebeatiduosime.

Lietuvių kalba — mūsų atominė bomba Visas jėgas jai! Visą dėmesį jai! Lietuvis niekur neturi užmiršti, kas jis ir ko jis gyvena. Visur jis atras, pagal savo išsilavinimą sau

J.A. VALSTYBĖS

— **Naujasis šautuvas M-14** jau perduodamas į kovotojų rankas. Jis pakeis iki šiol naudojamus rankinius ginklus: šautuvą M-1, karabiną, pistoletą-kulkosvaidį ir automatinį šautuvą, kurie naudoja skirtingus šaudmenis.

M-14 šautuvas gali šaudyti pavieniais šūviais, pusiau automatiškai ir automatiškai. Keletas šautuvą apibūdinančių davinių: kalibras — 7.62 mm, toks pat kaip visų NATO valstybių, naudoja ir NATO šovinius; pradžios greitis — 853.44 m/sek.) 2,800 pėdų (sek.); gali šaudyti 750 šūvių per minutę greičiu; apkaboje yra 20 šovinių, ji įdedama iš apačios. Šautuvo lovelis ir buožė yra mediniai, apdanga plastikinė su vėdinimo skylėmis. Svoris — su pilna apkaba ir diržu apie 10 svarų; — be diržo ir apkabos — 8.7 svaro; ilgis — 112.47 cm (44.28 colio), tik vamzdis — 61.72 cm (24.3 colio); turi liepsnos slopintuvą.

Jis tinka artimiems ir tolimesniems atstumams. Savo automatine ugnimi jis yra tikrai veiksmingas maždiausiai iki 500 metrų. M-14, skaitoma, yra taiklus ginklas. Patyrusių šaulių šaudymo davinių vidurkiai yra sekantys: 300 jardų, 10 šūvių, normalus šaudymo greitis—kliudymų sklaida, vidurkis — 10.8 colio; 300 jardų, 10 šūvių, greita ugnis, —kliudymai 9 colių skersmenyje; 600 jardų, 10 šūvių, reta ugnis, — sklaida 19.4 coliai.

Bendrai M-14 šautuvas yra nesudėtingas, lengva išardyti — trunka 10 sekundžių; pilnai sudėti trunka 2-3 minutes. Pakol kas naujasis šautuvas siunčiamas į dalis tokioje padėtyje, kad negalima juo šaudyti automatiškai. Norima karius pamažu supažindinti su naujuoju šautuvu. Kartu su šautuvu siunčiamas ir automatiniam šaudymui reguliatorius kurį yra lengva įtaisyti. Bet tai padaryti leista tik ginklininkui.

Tikima, kad be jo lengvesnio svorio, jis pateisins save ugnies gausumu ir stiprumu, taipgi suprastins šaudmenimis aprūpinimo problemas.

— **Thunderstick** — Perkūno lazdelė, tai yra naujos rūšies maža ra-

Amerikiečių kariuomenės naujasis šautuvas M-14

veiklos pasaulį, atnašautiną tėvynės gerovei. Lietuvis ar tremtyje būdamas, ar tarnybos bei pramogos tikslu keliaudamas turi neužmiršti savo nerašyto įsakymo, kad yra tautos gyvybės sargas ir jos dvasios misijonierius. Kiekvienas sutiktas lietuvis lai palieka paguostas, padrąsintas, kiekvienas žodis nugirstas, kiekvienas įdomesnis įvykis pažymėtas, kiekvienas kūrybos posmelis saugomas. Steigti lietuvišką mokyklą reikia visur ir visaip, kaip tiktai galima, nors ir vieną mokinį turėtumei. Lietuvių kalba per dainą, pasaką ir poeziją, visais moderniais būdais, turi skinti kelią mūsų kultūrai ir lietuvybę perteikti iš pačios kilniosios pusės. Nutylėti tautines ydas ir negeroves, jei negalima jų priskirti tautos priešų pastangoms. (? Red.). Skleisti lietuvišką susipratimą per geras knygas iš laisvojo pasaulio, kurias leidyklos turėtų net be mokesčio, tam tikrais atvejais, padovanoti. Visi privalome duoti, ką galime, tiems, kuriems reikia. Kovoje už gyvybę pelnas turi būti pamirštas.

Reikia stebėti ir žymėti tautos priešų veiklą. Kur galima, nuo jų stipriai užstoti lietuvį, be skirtumo dėl jo tikybos, pasaulėžiūros ar kilmės, nes jis yra vistiek mums vertesnis už svetimą. Nesiimti jokio smurto prieš žmones ar valdžią, kur esi, o tik ramiai dirbti, stebėti ir pažinti, kol ateis laikas būtinam sprendimui. Ginčus tarp lietuvių tildyti ir spręsti be svetimųjų pagelbos ir jų teismų. Lietuvos valstybės įdėją laikyti savaime aiškiu dalyku, kaip savo asmens gyvenimą, kuri sprendžiama mums patiems savaime esant lietuviais. Nepasikliauti svetimųjų gera valia, bet sava jėga siekti, kas mums priklauso.

Per paskutinį šimtmetį jau esame laimėję didelę dalį kovos už tautinę dvasią. Nežiūrint mūsų didelių nuostolių dėl svetimųjų žiauraus priešingumo, mes jau turime savo istorijoje šviesų Lietuvos Respublikos vardą ir tūkstančius drąsių kovotojų, brolių ir seserų lietuvių, ir milijonus lietuviškai kalbančios, savo tikslo kantriai siekiančios, tautos. Mūsų yra daugiau, negu statistika parodo! Dabar tik nevenkime rizikos, kartais ir pavojaus, jei likimas mus vėl grąžino į knygnešių gadynės kovų pobūdį. Kova užgrūdina, baimė sužlugdo. Bailiams nėra vietos ant žemės. Didžiausias pavojus prasideda, kai pradedi bijoti. Pirmyn už lietuvišką gyvybę!

SĄJUNGININKAI, MICHAILOVIČIUS IR TITAS

Kanadoje išeinantis serbų laikraštis (The Canadian Srbobran) padavė eilę dokumentų ištraukų, kurios yra įsidėmėtinos ir pamokančios ne vien tik serbams, bet taipogi kitiems ir mums. Todėl svarbesnes čia ir paduodu.

1. Kada Jugoslavijos vyriausybė, kuri pasirašė susitarimą su Hitleriu buvo nuversta, 1941 m. kovo 2 d. Anglijos parlamente Churchill'is savo kalbą pradėjo šiais žodžiais; "Didelė naujiena! Šiandien anksti Jugoslavijos tauta surado savo sielą."

2. 1941 m. baland. 6 d., kada vokiečių kariuomenė puolė Jugoslaviją, Churchill'is Jugoslavijai pasiuntė tokią telegramą: "Jūsų drąsa švies istorijos lapuose ir jūs pasiimsite sau užsitarnautą atlyginimą. Jei ko nors dabar ir netektumėt, yra tikra, kad savo ateitį išlaikysite nepakeistą."

3 1942 m. rugp. 16 d. generolas Draža Michailovičius, četnikų vadas, kariaujantis prieš vokiečius — okupantus, gavo tokią telegramą: "Jūsų vedamas operacijas, kurios turi neįkainuojamą reikšmę sąjungininkams, mes sekame su didžiausiu atsidėjimu ir pagarba. Pasirašė: gen. Auchinleck, Air marshal Tedder, Admiral Harwood.

4. 1942 m. rugs. 24 d. A. Edeno pareiškimas: "Jugoslavijos kariuomenė, ypatingų gabumų kario gen. Michailovičiaus vadovaujama, savoje žemėje kovoja su priešu. Tai yra didelės karinės reikšmės dalykas. Dabartiniu metu prieš rusus ir Egipte kovojančiam priešui yra reikalingos visos divizijos, bet daugelis iš jų turi pasilikti Jugoslavijoje ir kovoti ten."

5. 1942 m. gruodžio 1 d., Jugoslavijos valstybės 24 metų sukaktį minint, Britų imperijos generalinio štabo vardu, gen. Alan Brooke Michailovičiui prisiuntė raštą kuris baigėsi šiais žodžiais: "Galvoju apie nenugalimus četnikus kurie Jūsų vadovaujami, dieną ir naktį nenuilsdami kovoja sunkiausiose sąlygose".

6. Ištrauka iš rašto 1943 m. sausio 1 d. rašyto gen. Dwight Eisenhowerio: "Tie veiklūs žmonės, kurie savo gimtajame krašte prisijungė prie Jūsų kovotojų eilių, kad išvytų priešą iš tėvynės, su visišku atsidavimu ir pasišventimu kovoja taip pat ir už Jungtinių Tautų bendrą reikalą. Lai jų kova atneša visišką pergalę!"

7. 1943 m. Vasario m. 2 d. gen. de Gaulle apie Michailovičių rašo taip: Tas legendarinis didvyris, švariausių ir kilniausių jugoslavų kovingumo vertybių ir patriotizmo simbolis, nei trumpiausiam laikui nenutraukia kovos prieš priešą. Patrijotų padedamas, triuškina okupacinę armiją ir ruošia paskutiniąją ataką, kuri prives prie Jo tėvynės galutino išlaisvinimo."

8. 1943 m. vasario m. 16 d. Hitleris rašo Mussoliniui; "Atsižvelgdamas į pavojų, kurį sudaro Michailovičiaus veiksmai Jugoslavijoje, mano okupacinei kariuomenei, toje teritorijoje, daviau įsakymą sunaikinti visus jo rėmėjus. Tų veiksmų atlikimas bus nelengvas uždavinys, prieš jėgas, kurioms Michailovičius vadovauja, esant labai dideliui skaičiui apginkluotų četnikų."

9. Stalinui paprašius paskirti paramą Titui, tuojaus pas jį Churchillio buvo pasiųstas Fitzroy MacLean. Minimas pasiuntinys ir aprašo pasikalbėjimą, kurį jis turėjo 1943 m. gruod. mėn. Kaire: "Aiškinau Churchill'iui, kad Titas ir kiti jo bendrininkai yra gryni komunistai ir, valdymo sistema, kokią jie norės įgyvendinti, bus lygi sovietinei sistemai. Premjeras paklausė: "Ar, ponas, turite tikslą po karo apsigyventi Jugoslavijoje?" Atsakiau, kad ne. Tada Premjeras pasakė: "Aš irgi ne. Todėl, kuo mažiau, ponas, apie būsimą Jugoslavijos santvarką rūpinsitės, tuo bus geriau."

10. Po konferencijos Teherane, iš Michailovičiaus vyr. būstinės, Churchillis tuojaus atšaukė savo karinę misiją ir 1944 m. Gegužės m. 24 d.

---

keta, kuri yra 6 pėdų ilgio, 3 colių storio, sveria apie 10 svarų. Ji yra varoma kietu kuru, greitai skrenda, turi didelę pramušamąją jėgą, lengvai pagaminama, pigi; gali būti naudojama prieš tankus ir lėktuvus. Šita Perkūno lazdelė yra pradininkė visos eilės naujų patobūlintų raketų.

— **Televizija tankams.** Bandomas naujas TV aparatas, kuriuo tanko tarnyba, sėdėdama viduje, gali matyti kas vyksta aplinkui tanką 360° lanku. Ant tanko bokštelio yra įtaisytas apvalus parabolinis veidrodis. Jis vaizdą perduoda kamerai, kuri iškreiptą vaizdą atstato į trijų išmatavimų vaizdą ekrane.

— **Naujas tranzistorinis radaras** bus naudojamas kaip tylus sekėjas priekinėse kautynių linijose. Jis gali matyti tamsoje, rūkuose ir per dūmus. Normaliai — jis aptarnaujamas dviejų kovotojų, bėdos atveju ir vienas gali susitvarkyti. Visas radaro aparatas, su trikoju, bet be įpakavimo ir elektros šaltinio, sveria 48 svarus. Tranzistoracija sumažina reikalingą elektros kiekį iki tiek, kad galima naudoti baterijas. Autovežimių dinamai taip gi tinka panaudoti kaip elektros šaltinis.

PRANCŪZIJA

— **Prieštankinė raketa E.N.T.A.C T 581** (ENgin Teleguide AntiChar) sveria apie 30 kilogramų, truputį sunkoka, bet pėstininkams yra puikus ginklas prieš tankus, priešo įtvirtinimus bei kovotojus. Ji paleidžiama tiesiai iš dėžės, kurioje yra vežiojama. Entac raketa gali būti paleista labai greitai ar tai nuo džypo ar nuo žemės, ją aptarnauja tik du kovotojai. Raketa pozicijoje parengta paleisti turi 86 cm. ilgio ir 38 cm. pločio tarp vairuojamų sparnelių viršūnių. Ji siekia iki 2 km. ir pramuša betoninius sutvirtinimus iki 60 cm. storio.

Jos skridimo greitis yra apie 80 m/sek., yra vairuojama per vielą, kurią ji velka paskui save iki 650 m. atstumo. Galima kiekvieną išmokyti ją vairuoti, bet turį gerą regėjimą, savim pasitikėjimą ir staigius refleksus pasiekia geresnius rezultatus ir per trumpesnį laiką.

Prancūzai senesnę prieš tankinę raketą S.S. 10 keičia Entac raketa. Tą pat daro ir JAV Armija.

TIBETAS

Prieš 12 metų Kom. Kinija okupuodama Tibetą nesutiko jokio aktyvaus pasipriešinimo. Aktyvus pasipriešinimas pasirodė tik vėliau. Jis kilo rytų Tibeto kiltyje, vadinamoje Kampa. Paprastai Kampa vyrai pasižymėjo stipriu kūno sudėjimu, judrumu ir drąsa. Jie mėgdavo dažnai paplėšikauti, tik jau visai ramūs ir labai dori Kampa vyrai augino ir ganė gyvulius.

Nuo pat pradžios Kampa vyrai pasipelnymo tikslais pradėjo užpuldinėti kiniečius okupantus. Tik 1957 metais jų veikla buvo apjungta ir nukreipta okupantui pasipriešinimo kryptimi. Ginklų jie prisiplėšė iš kiniečių karių. Kada paaiškėjo, kad Dalai Lamos laisvė buvo visai kiniečių suvaržyta, Kampa vyrai buvo sutelkti Lhasa apylinkėse. Kautynėse 3000 Kampa vyrų žuvo, 6000 paimti nelaisvėn, tačiau tas sudarė galimybę jų vadui, Dalai Lamai, pasitraukti į Indiją. Komunistai žudo juos be pasigailėjimo, bet dar pereitą mėn. jie suruošė pasalas, kuriose žuvo 17 kiniečių karių. Kampa vyrams išsilaikyti padeda kalnuota vietovė. Ramiais laikais Kampa kiltis priskaitė apie 1.2 milijono gyventojų.

K.K.

pareiškė: "Nežinoma kas dedasi Jugoslavijos serbiškoje dalyje. Turbūt Michailovičius pasiliko vien tik vietinis vadas, o faktas, kad nustojo būti karo ministeriu, jo poziciją tik susilpnino".

11. Plk. R. McDovell, amerikietiškos misijos prie Michailovičiaus šefas, rašo; "1944 m. rugsėjo mėn. komunistų jėgos, Tito vadovaujamos, puolė Michailovičiaus kariuomenę plačiu frontu. Tito kariuomenės dalys perėjo per vokiečių kariuomenės gynimosi linijas jų visai netrukdomos".

1944 m. spalių m. sovietinė kariuomenė įsibrovė į Serbiją ir Belgrade pasodino Titą su jo vyriausybe. 1946 m. kovo mėn. komunistai paėmė nelaisvėn Michailovičių. 1946m. Birželio m. 15 d. Jugoslavijos karalius Petras II pareiškė: "Mano tauta gen. Michailovičių laiko vyriausiu savo gynimosi atstovu nuo priešo'.

Kaip ir visose satelitinėse valstybėse, pagal maskvinę praktiką, iškankintam ištikimiausiam sąjungininkų draugui, buvo įvykdyta komunistinio teismo parodija. Per visą karą sąjungininkų vadinamas "Balkanų Aras" — gen. Draža Michailovičius, nei vienam iš angščiau paminėtų sąjungininkų asmenų neužsistojus, 1946 m. liepos 17 d. buvo Tito komunistų sušaudytas.

Ar mažai buvo žymių karių, kuriuos ir mes atsimenam, kurie panašiai žuvo.

Dar dėl daugybės nepaminėtų, bet mums gerai atsimenamų faktų, skaudžiai pergyventų, ir čia pacituotų dokumentų ištraukų, manau, kad komentarai būtų beprasmingi.

K. M. Juozas Šarūnas.

"PONIA" NINA CHRUŠČIOVA NEŽINO Į KĄ KREIPTIS

Prieš kiek laiko buvo pasklidę gandai, kad Chruščiovo žmona su JAV įtakingų asmenų žmonomis vedanti susirašinėjimą. Neužilgo išgirdome viešai, kad draugė Nina, Chruščiovo žmona, į Amerikos moteris kreipsis per radio.

Ištikrųjų per radio Nina kalbėjo angliškai labai laisvai. Ji amerikietėms davė neva atsakymus į jų laiškus ir telegramas, kurias gavo iš JAV įvairių valstijų.

Nėra nei mažiausios abejonės, kad Ninos kalba buvo paruošta propagandos specialistų. Ji, kaip ir buvo laukiama, pirmiausia apkaltino Vakarus dėl pasaulinės krizės, ir gan saldžiu tonu aiškino amerikietėms, kad "nenorime kovoti, bet norime būti jūsų prietelkomis".

Pagal Ninos aiškinimus, sovietinė vyriausybė su Vakarais norinti susitarti, todėl siūlė nutraukti branduolinių ginklų bandymus ir š.m. kovo m. 14 d. Ženevoje susitikti 18 valstybių galvoms.

Savo kalbą baigdama, draugė Nina apeliavo: —Atominius, taipogi ir visus kitus ginklus, paskandinkime giliausiose vandenynų gelmėse, gyvenkim be ginklų, kaip geri kaimynai.

Kreipimasis labai išmintingas, bet . . .1956 m. Ženevoje (prez. Eisenhoweriui ir Chruščiovui dalyvaujant) JAV prezidentas pasiūlė bendrą nusiginklavimą ir bendrą JAV ir Sov. Sąjungos kontrolę to . . .nusiginklavimo.

Ninos vyras tada meiliai šypsojosi, o sugrįžęs Maskvon, per eilę metų pasakė šimtus kalbų, kuriose daug kartų grasino:—Mes jus palaidosim.

Gal Nina turi "trumpą atmintį", o gal "nesiįdomavo" ką jos vyras sakė?

Kad Chruščiovas į prez. Eisenhowerio pasiūlymą būtų tada atkreipęs rimtą dėmesį, šiandien Ninai visai nereikėtų apeliuoti (sunkiai jai ištariama anglų kalba) į amerikietes. Atominiai ginklai jau senai būtų buvę nuskandinti vandenynų gelmėse.

Visos amerikietės šiandien dar gerai tebeatsimena Ninos vyro nuolatinius grasinimus, — "laisvojo pasaulio palaidojimą", — todėl ir nenori būti apgautomis, juo labiau, kad kom. partijos organas "Pravda" ir soviet. vyriausybės — "Izviestija" ginklavimosi kontrolės galimybę paneigia, kas išanksto, visiško nusiginklavimo derybomis, užkerta kelią.

Tokius Chruščiovo grasinimus girdint, mus, laisvame pasauly išsisklaidžiusias, moteris lietuves, ypač birutietes, nukrečia šiurpas, nes neatsiras nei vienos moters, kurios nuo bolševikų nebūtų žuvęs ar tolimame Sibire vergų stovykloje nukankintas, ar tai vyras, sūnus, tėvas, motina, brolis ar sesuo. Mes, laisvajame pasaulyje gyvenančios nuo sovietinio "rojaus" pasprukusios, įvairių tautybių moterys, "poniai" Ninai patariame: — Jei jūsų galvoje kada nors vėl susikaups sveikos mintys, neapeliuokite į amerikietes, bet į savo vyrą Nikitą.

O.Š.

D.L.K. Birutės p. birutietė.

MAIRONIO METAI — LIETUVIŲ KULTŪROS METAI

PLB Valdyba 1962 metus paskelbė Maironio metais. Didžiojo mūsų poeto 100 metų sukaktis verta tokios garbės. Pritardami LB iniciatyvai, Lietuvių Rašytojų Draugijos vardu drįstame Maironio metus pavadinti lietuvių kultūros metais. Prie minėjimų iškilmingumo pridėkime dabarties gyvenimo turinį ir pareigas savajai kultūrai.

Maironis yra ne tik didelis poetas, bet ir tautos prisikėlimo vadas. Jis iškilmingai ir su giliu įsitikinimu skelbė kultūrinės kovos šūkius ir idėjas: "Paimsme arklą, knygą, lyrą ir eisme Lietuvos keliu!"

Maironio metais visa jėga atsigręžkime veidu į lietuviškąją kultūrą: dėmesys lietuviškai knygai, dailininko paveikslui, lietuviui kompozitoriui. Mūsų parengimai ir pramogos šiais metais turėtų būti ypatingai kruopštūs, ne tuščiaviduriai. Ypatingas dėmesys jaunimui. Jo įaugimas į lietuvišką kultūrą tebūna mūsų visų gyvybinė pareiga.

Lietuvių Rašytojų Draugija visur, kur tik galėdama, talkins Maironio pagerbimui ir kultūrinei veiklai. Tačiau LB, kaip visur lietuvius jungianti kultūrinė visuomeninė organizacija, turėtų stoti Maironio metų kultūrinės veiklos priekyje, derinti vietose kitų organizacijų iniciatyvą, planuoti kultūrinius šių metų darbus ir budėti, kad Maironio metai nepasiliktų tik eiliniais, nieku neatžymėtais metais. LRD vardu prašome JAV LB Centro Valdybą įsteigti nuolatinę metinę lietuvių literatūros premiją.

LRD Valdyba: Pranas Naujokaitis, Algirdas Landsbergis, Paulius Jurkus, Kotryna Grigaitytė, Leonardas Žitkevičius.

PREMIJOS UŽ GERIAUSIUS STRAIPSNIUS KARYJE 1961 m.

Ramovės Premijų Komisiją šiemet sudaro: Pirm. Jonas Švedas, C. V-bos atstovas, nariai: Mykolas Maksvytis, KARIO atstovas ir Albinas Repšys, Chicagos ramovėnų atstovas.

Premijuotini straipsniai yra šie: J. Baublio — Geležinkelių Būrys Vilniaus Kryptimi, O. Urbono — Didžiojo Šiaurės Karo Frontas Lietuvoje, Dr. K.J. Jurgėlos — Kpt. Aleksandras Bielaskis-Beleckis, A. Novaičio — 1920 m. Kareivių Sukilimas. Šie straipsniai pasiūlyti KARIO Redakcijos. C. V-ba pasiūliusi premijuoti Z. Raulinaičio — Aisčiai Karinės Istorijos Šviesoje.

Pagal Ramovės C. V-bos bnedraraštį No. 69 Premijų Komisija paskiria premijas ne vėliau š.m. balandžio 25 d. Taip pat primenama, skyriams įmokėti iki balandžio 10 d. premijų įnašus.

PATIKSLINIMAS

KARIO s.m., vasario mėn, 2-me numeryje tilpo ats. mjr. Prano Mačiulio platokas ir dar nebaigtas atsiminimų pluoštas: "Pirmaisiais 2 pėst. Pulko Metais". Tuose atsiminimuose minimas ir mano vardas. Ten rašoma:

> "Per porą dienų mes tiek sustiprėjome, jog kilo klausimas apie lietuviško komendanto Kaune paskyrimą. Kar. Glovackis pasiūlė man (ats. mjr. Pranui Mačiuliui. J.M.) eiti komendanto pareigas. Aš maniau, kad komendantu geriau tiktų vietinis žmogus ir pasiūliau paskirti kar. Mikuckį. Kar. Glovackis sutiko ir paskyrė kar. Mikuckį pirmuoju lietuvių Kauno karo komendantu."

Taip rašo ats. mjr. Mačiulis. Prasilenkta su faktais. Aš buvau kar. Glovackio pakviestas į 2 pėst. pulką iš Kauno Apskrities Milicijos Vado pareigų. Kar. Vincas Glovackis, tuometinis 2 pėst. pulko vadas, mane "kaip vietinį žmogų" paskyrė savo padėjėju pulko ūkio reikalams. Čia duodu, esamo pas mane liudijimo, pilną nuorašą, taip kaip jis buvo tada parašytas:

> "Antrojo Pėstininkų Pulko Vadas. "30" gruodžio 1918 m. Nr. 22. Kaunas. paliudijimas. Liudiju kad padavėjas šio, karininkas Juozas Mikuckis tikrai yra man pavestame pulke ukės skyriaus viršininku, kas parašais ir antspauda tvirtinama. Pulko Vadas (parašas) Glovackis. Adjutantas (parašas) Milašis".

Naujų 1919 Metų sutikimą ruošiau ne kaip Kauno karo komendantas, bet pulko vado pavedimu, kaip jo pulko ūkio skyriaus viršininkas. Tai matosi ir augščiau paduotame "paliudijime". Paskyrimas laikinos sostinės Kauno karo komendantu, su neįprastomis teisėmis negalėjo būti padarytas pulko vado įsakymu. Gal pulko vado ir buvo atsiklausta atestacijos ir nuomonės. Komendanto paskyrimas, maždaug, įvyko sekančia tvarka. Tuoj po Naujų 1919 Metų, sausio 2 ar 3 dieną, man iš Vilniaus parašė laišką, tuometinis ir vėliau ilgametis, Krašto Apsaugos Ministerijos Kanceliarijos viršininkas kar. Liormanas. Laiške pranešė, kad aš numatomas Kauno komendanto pareigoms, kaip "žinomas ir neblogas organizatorius iš Lietuvių Dragūnų Divizijono organizavimo meto". 1919 m., sausio 5 d., jau mūsų vyriausybei iš Vilniaus persikėlus Kaunan, to paties kar. Liormano, aš buvau pakviestas Krašto Apsaugos Ministerijon ir ten, ministeris kar. Velykis, asmeniškai man įsakė eiti Kauno komendanto pareigas ir tuo reikalu buvo atatinkamas "Krašto Apsaugos Ministerijos įsakymas Nr. 12, sausio 6 d. 1919 m. Kaune, 1. Karininką 2 pulko Juozą Mikuckį skiriu Komendantu Kauno m. nuo sausio 5 d. š.m.. Įsakau jam tuojau pradėti eiti pavestas pareigas ir kasdien 12 val. d. daryti man asmeniškai pranešimus apie dalykų stovį. Krašto Apsaugos Ministeris. (pasirašė) Karininkas Velykis."

Labai esu dėkingas ats. mjr. Pranui Mačiuliui už gražius atsiliepimus mano asmens garbei ir kartu atsiprašau už šias kelias pastabas į jo gražių atsiminimų posmus įneštas.

Juozas Mikuckis.

"KARIO" REDAKCIJAI,

Prašau patalpinti šį papildymą prie ats. majoro P. Mačiulio atsiminimų Jezno kautynėse, "Kario" Nr. 2, 1962 metų.

Gali susidaryti įspūdis, kad visame kame kaltas I pėstininkų pulkas, o Jezno kautynėse dalyvavo tik 2 pėstininkų pulkas.

Buvo taip: Jezną bolševikai užėmė vasario 8 dieną, 1919 m. Ten jokių I Pėstininkų pulko kareivių nebuvo. 2 pėst. pulko viena kuopa, pasiųsta atsiimti Jezno, buvo prie Jezno sumušta. Vienuolika savanorių mirtinai subadyta durtuvais.

Tada iš Alytaus I pėst. pulko viena sustiprinta kuopa ir dalinys iš Kauno 2 pėstininkų pulko, buvo išsiųsti atstatyti padėtį, kurie ir atsiėmė Jezną.

Bet I pėst. pulko antra kuopa, kuri buvo Jezne, nebegalėjo dalyvauti Alytaus kautynėse iš 12 į 13 naktį vasario mėnesį.

Veikė tik trys mažesnės sudėties kuopos po 60 žmonių. Ir tiktai vasario 12 dienos vakare jiems buvo išduoti vokiški šautuvai, nes rusiškiems šautuvams nebuvo šovinių.

Apie Alytaus kautynes smulkiau žiūr. "Kario" Nr. 5, 1960 m.

Su pagarba,

Petras Genys

NAUJA NEW YORKO SKYRIAUS VALDYBA

1962 metus New Yorko ramovėnai pradėjo išsirinkdami naują skyriaus valdybą. Senoji valdyba atsisveikino perdavusi apsčiai pilną, kaip retai, skyriaus kasą ir susilaukė narių padėkos už gerą veiklą. Naujoji valdyba pasiskirstė pareigomis taip: plk. J. Šlepetys — pirm., L. Virbickas — vicepirm., J. Klimavičius — sekret., A. Petkevičius — ižd. ir V. Alksninis — kult. reikalų vedėjas.

LIETUVIŲ ISTORIJOS DRAUGIJA

Mes, lietuviai išeiviai, ypač čia JAV gyveną, turime eilę įvairių organizacijų: ideologinių, profesinių, visuomeninių ir eilę visokios rūšies klubų. Vienos iš jų jau randasi mirties agonijoje, o kitos pradeda dar tik klestėti. Pastarųjų skaičiuje yra Lietuvių Istorijos Draugija su nuolatine buveine Chicagoje. Ta draugija išvydo pasaulį vos prieš tris metus. Ji yra žymiai skirtinga nuo visų kitų organizacijų. Lietuvių Istorijos dr-ja yra vienintėlė laisvajame pasaulyje organizacija, kurios nariai yra išsimėtę po visus žemės kontinentus. Jos nariais gali būti ne tik kvalifikuoti istorikai, bet ir mėgėjai. Draugijos tikslas — rinkti Lietuvos praeities istorinius įvykius, kultūrinius laimėjimus ir juos fiksuoti dr-jos leidžiamame žurnale "Tautos Praeitis", kurio I tomo jau trys knygos išleistos, apimančios apie 1,000 puslapių. Nors pati draugija nėra finansiniai stipri ir nariais gausi, bet savo darbais ryški.

Šiemet, sausio 28 d., Alicijos Rugytės bute įvyko Lietuvių Istorijos Draugijos visuotinis narių susirinkimas, kurį atydarė kun. Dr. Matulaitis. Susirinkimui vadovavo Inž. J. Rugis ir Vl. Adomkavičius. Svarbiausias dienotvarkės punktas buvo paskaita: "Lietuvos metraštis, arba Bychovco Kronika". Skaitė kun. Matulaitis. Prelegentas tikrai išnagrinėjo metraščio autentiškumą, kas ir kada jį parašė. Pareikšta pagrįsta nuomonė, kad jis parašytas baigiantis XIII a. ar pradžioje XIV a., bet ne vėlesniais amžiais. Prie paskaitos buvo prijungtas ir lietuviškas metraštis-vertimas, kurį atliko pats prelegentas. Išvadoje gavosi, kad metraštis parašytas Narbuto, pagal Bychovcą, nėra sufalsifikuotas. Paskaita buvo paruošta labai kruopščiai ir paremta kronikinėmis žiniomis. Ją dalyviai su dideliu įdomumu išklausė ir prašė, kad ji tilptų draugijos žurnale "Tautos Praeityje".

Draugija turės sekciją II kultūros kongrese. Ją organizuoti susirinkimas įgaliavo Vincą Liulevičių — Pasaulio Lietuvių Archyvo direktorių.

Dabartinę Draugijos valdybą sudaro: kun. dr. K. Matulaitis-pirmininkas, istorikas M. Nauburas-vicepirmininkas, kasininkė-pedagogė Alicija Rugytė, visuomenininkas Pov. Dirkis-sekretorius ir žurnalo "Tautos Praeitis" redaktorius C. Grincevičius. Draugijos adresas: 57463 so. Justine Ave., Chicago 36, Illinois.

Paulius Erdvys.

L.V.S. Ramovės Chicagos sk. 1961 m. valdyba; iš k.: Jonas Gaižutis—pirm., Zenonas Samuolis—ižd., Jurgis Stankūnas—sekr., L. Balzaras—vicepirm.

CHICAGOS RAMOVĖNŲ VEIKLA

1962 m. sausio mėn. 28 d. įvykusiam ramovėnų susirinkime, Jaunimo Centre, Pov. Žilys skaitė paskaitą "Vilniaus užėmimo operacijos 1919 m. balandžio mėn. 19 d." Paskaita buvo įdomi ir naudinga. Buvo iškelta tokių faktų, kurių anksčiau spaudoje nebuvo minėta. Padarytos išvados gali būti naudingos ir ateičiai.

Šiame susirinkime minutės tyla buvo pagerbti mirusieji ramovėnai: Žukas, Vintartas ir Butkus. Taip pat buvo pasveikintas ir palinkėta daug laimės ir ilgiausių metų Jokūbui Trečiokui, kuris švenčia 75 metų savo amžiaus sukaktį.

—o—

Iš surengto Naujųjų Metų sutikimo baliaus, gauta pelno, kurio dalis skyriaus valdybos posėdy buvo paskirstyta sekančiai:

Lietuvos karo invalidams,
Vasario 16 gimnazijai,
Lituanistikos Institutui Chicagoje,
Augštesn. Lit. mokyklos Chicagoje mokinių rašinėlių konkursui-premijoms,
Žurnalui "Lituanus",
Laikraščiui "Lietuvos Pajūris"
Jaunimo Centrui.

Tiek kiek kuklūs ištekliai leidžia, Chicagos ramovėnai visada remia visas lietuviškas patriotines organizacijas ir mokyklas.

●

LVS Ramovės Chicagos skyriaus metinis narių susirinkimas įvyko 1962 m. vasario mėn. 25 d. (sekmad.) 11 val. Jaunimo Centre.

Metinę skyriaus veiklos apyskaitą padarė valdybos pirmininkas Jonas Gaižutis, o Kontrolės Komisijos pranešimą perskaitė K. Musteikis, Kontrolės Komisijos p-kas. Pranešimai buvo priimti ir už atliktus darbus ir tvarkingą finansų tvarkymą, susirinkimas valdybai išreiškė padėką. Senajai valdybai ir kontrolės komisijai atsistatydinus, buvo išrinkta nauja valdyba (slaptu balsavimu), kuri pasiskirstė pareigomis sekančiai:

1) Jonas Gaižutis pirmininkas
2) Jonas Gradinskas, vice-pirmininkas
3) Jurgis Stankūnas, sekretorius
4) Zenonas Samuolis, iždininkas
5) Albinas Repšys, kultūros reikalams;

kandidatais liko:
1) Juozas Bubelis ir
2) Juozas Rastenis.

Į Kontrolės Komisiją išrinkta:
1) Bronius Ambrozėjus,
2) Antanas Avižienis ir
3) Antanas Baleišis.

kandidatais liko:
1) Vladas Garbenis ir
2) Juozas Pušneraitis.

Taip pat buvo išrinkta 11 atstovų į Sąjungos skyrių atstovų suvažiavimą, kuris įvyks 1962 m. gegutės mėn. 26-27 d.d. Chicagoje. Atstovais išrinkta visa valdyba (5), kontrolės komisija (3) ir Karolis Dabulevičius, Petras Genys ir Kazys Ališauskas. Susirinkimo dauguma pasisakė, kad Centro Valdyba ir Kontrolės Komisija būtų renkama iš Chicagos, o Garbės Teismas iš Clevelando skyriaus. Skyriaus valdybos kadenciją palikti po senovei — 1 metams.

Centro Valdybos patiektieji suvažiavimo klausimai buvo visų dalyvių gyvai svarstomi ir buvo pareikšta įdomių minčių.

Susirinkimui pirmininkavo Karolis Dabulevičius, sekretoriavo A. Repšys.

J. G-tis

Prie a.a. plk. K. Žuko karsto Lietuvos Budžiai neša garbės sargybą. Iš k.: Al. Mackevičius, A. Dailidė, dr. K. Pautienius, P. Žukienė ir J. Vencius.

MIRĖ PULK. KOSTAS ŽUKAS

Sausio 22 d. naktį Clevelande mirė plk. K. Žukas, buvęs Lietuvos steigiamojo seimo narys, krašto apsaugos ministeris, žymus karo pedagogas, kūrėjas-savanoris, visuomenininkas ir knygos "Žvilgsnis į praeitį" autorius.

Plk. Žuko vardas tampriai surištas su Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo laikotarpiu. Pačiais sunkiaisiais metais jam teko būti krašto apsaugos ministeriu. Tuo laikotarpiu vyko lemiamos Širvintų-Giedraičių kautynės, Suvalkų sutartis, lenkų raitelių isiveržimas ir kovos Suvalkijos fronte. Be to, buvo tęsiamas kariuomenės dalių organizacinis darbas.

Jisai buvo gimęs neturtingoje miestiečių šeimoje 1884 m. gruodžio 17 d. Kaune. Dar nepilnų 6 metų amžiaus 1890 m. pradėjo lankyti pradžios mokyklą, o būdamas 15 metų amžiaus apleido Lietuvą, išvykdamas į Sibirą laikyti telegrafisto egzaminų. Juos išlaikęs gavo tarnybą pirma Ačinske, o vėliau Krasnojarske.

Kilus japonų-rusų karui, jis ėjo ir Sibiro telegrafo agentūros red. pareigas.

Krasnojarske, įsisteigus bendrajam revoliuciniam komitetui, ėjo k-to sekr. pareigas.

Už revoliucinę veiklą tenai 8 k-to nariai, tame skaičiuje ir velionis, karo lauko sprendimu buvo nuteisti mirti, bet Žukui pavyko išvengti suėmimo.

1906 m. Žukas sugrįžo Lietuvon, Kaune išlaikė gimn. egzaminus II rūšies savanorio teisei įgyti ir stojo savanoriu į 110 Kamos pulką Šančiuose.

1907 m. išlaikė egzaminus į Vilniaus karo mokyklą ir po trejų metų ją baigė. Karininku tarnavo 121 pėst. pulke. I Pas. karo metu dalyvavo kautynėse austrų fronte kaip divizijos štabo ryšių viršininkas.

1918 m. grįžo į Raseinius. Čia organizavo vietos apsaugą. 1919 m. vas. 7 d. įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 1 p. pulke ryšių komandos viršininku ir bataliono vadu. Vėliau batalionas pavadintas 1 Atsargos batalionu. Nuo bal. 15 d. paskirtas Suvalkijos fronto vadu. Išrinktas į steigiamąjį seimą soc. liaudininkų sąrašu. Dr. K. Griniaus kabinete buvo krašto apsaugos min. 1921 m. kar. gen. štabo virš. pad., 1922 m. paskirtas IV Pasienio div. vadu, vėliau II Karo apyg. št. viršininku.

Įsisteigus Karo mokslo d-jai, pakviestas prezidiumo nariu. Iki 1928 m. lektoriavo Karo Mokykloje ir Augštuosiuose karininkų kursuose. Dėstė statutus, karo pedagogiką ir psichologiją.

Kaip kūrėjui-savanoriui vyriausybė jam buvo paskyrusi 8 ha žemės buv. Armališkės dv., prie V forto. Ten velionis ir gyveno iki pasitraukimo Vokietijon.

Atvykęs į JAV, gyveno Clevelande. Aktyviai reiškėsi lietuvių gyvenime. Dalyvavo spaudoje. Gyveno iš kuklios pensijos.

Sausio 25 d. vakare Jakubs laidotuvių namuose clevelandiečiai atidavė jam paskutinę pagarbą. Kalbėjo: S. Barzdukas, L. Leknickas, A. Šemeta, K. Žiedonis. Giminių vardu — P. Stravinskas, giedojo Čiurlionio vyrų choras, ved. A. Mikulskio.

Palaidotas po pamaldų, kurios įvyko šv. Jurgio par. bažnyčioje. Pamaldas laikė ir pamokslą pasakė kun. P. Dzėgoraitis, giedojo solistė Juzė Krištolaitytė-Daugėlienė. Į kapines velionį palydėjo didelis būrys tautiečių. Atsisveikinimo kalbą pasakė gen. Tallat-Kelpša.

O. Žadvydas

(Perspausdinta iš VIENYBĖS)

1961 m. KARYJE skelbtas Z. Raulinaičio straipsnis "Aisčiai Karinės Istorijos Šviesoje" yra atspaustas atskiru papildytu ir patikslintu leidiniu, 64 psl. su daugybe iliustracijų. Kaina $1.25; prenumeratoriams, tiesiai iš KARIO — $1.00.

Kaina
2 l.t. - a

SVARBŪS KLAUSIMAI

Artėjant L. V. S. Ramovės skyrių atstovų suvažiavimui tektų iš anksto apsispręsti koki klausimai tame suvažiavime būtų svarstomi. Iš Chicagos skyriaus narių susirinkimo, įvykusio vasario 25 d. išryškėjo, kad suvažiavime bus keliami ir svarstomi ištisa eilė klausimų, būtent: sąjungos veiklos pagyvinimas, priemonės pritraukti į Sąjungą daugiau buvusių karių, statuto kaikurių paragrafų pakeitimas bei papildymas, KARIO išlaikymo klausimas ir kt.

Susirinkimas ilgiau ir plačiau buvo apsistojęs ties pritraukimu daugiau narių ir KARIO išlaikymo.

Svarstant ir nagrinėjant šiuos klausimus buvo įvairių nuomonių ir pasisakymų bei siūlymų: kiekvienas L. V. S. Ramovės narys turi sūnų, žentų, kurie daugumoje jau yra JAV atsargos kariai, kuriuos ir reikia pakviesti tapti L.V.S. Ramovės nariais. Dabar gi jie daugumoje yra susibūrę į Amerikos postus, kuriuose nėra nieko lietuviška, išskiriant vien vardą. Jiems netrukdytų būti tuo pat metu ir kurio nors amerikoniško posto ir Ramovės nariu.

Antru klausimu, būtent, KARIO išlaikymo irgi įvairių nuomonių ir pasisakymų buvo. Buvo ir užmetimų, kad KARYS yra tapęs istoriniu žurnalu, nes ištisi jo lapai užpildyti senomis istorijomis, kurios eiliniam kariui neįdomios ir jis jų neskaitąs. Būtų gera, kad KARYS tikrai virstų karinio turinio žurnalu, talpindamas daugiau karinių žinių iš dabartinio gyvenimo, arba iš Lietuvos nepriklausomybės laikų pavidale atsiminimų ir t.t.

Konkrečiai nutarta, kad KARĮ turėtų būtinai prenumeruoti kiekvienas Ramovės narys, nes dabar didesnis trečdalis narių KARIO neskaito ir neprenumeruoja.

Buvo keliamas klausimas ir "Ramovės" statuto pakeitimų ir papildymų. Svarbiausia, norėta įvesti skyriuose garbės narius. Tačiau tas klausimas nepraėjo — buvo paliktas be nutarimo. Buvo nuomonių iš šalies, kurios viešai nebuvo keliamos, kad dabartinis Ramovės statutas, daugel atvejų, tektų keisti, o ypač tektų aiškiai suvaržyti Centro valdybą, kuri jau kvepia "diktatūra". Valdyba imasi iniciatyvos įvairias instrukcijas, statutus, ne tik ruošti, bet juos pati ir tvirtina. Tą gali atlikti - tvirtinti, tik atstovų suvažiavimas. Arba, C. Valdyba vietoje išstato narių, verbuoja nerinktą narį, ėjusių, arba išstojusių iš valdybos sąnežiūrint, kad atsargoje randasi du ar trys rinkti kandidatai.

Pov. Dirkis

BOSTONAS

Bostono ramovėnai š.m. vasario 3 d. visuotiniame metiniame susirinkime išsirinko naują skyriaus valdybą iš pirm. A. Stapulionio, ižd. K. Dusevičiaus ir sekr. P. Martinkaus. Delegatu į visuotinį suvažiavimą, įvyksiantį gegužės mėn. Chicagoje išrinktas S. Griežė-Jurgelevičius.

Susirinkimas vienbalsiai išreiškė padėką senajai valdybai už surengtą vasaros iškylą į pp. Svilų ūkį, kurioje buvo sudėta per 50 dol. aukų Nepriklausomybės paminklui ir kitiems kultūriniams darbams, ir už gražiai parengtą Lietuvos kariuomenės šventės paminėjimą.

Ypatingai susirinkimas dėkoja Liet. Kariuomenės šventės paminėjimo programą išpildžiusiems: Dr. V. Čepui, už momentui pritaikytą, įdomią paskaitą, J. Jašinskui už deklamacijas, sol. B. Povilavičiui, kompozitoriui J. Gaideliui ir muzikui I. Vasyliūnui, su jo kapela, už išpildytą meninę dalį, o gausiai susirinkusiems tautiečiams, už malonų apsilankymą ir gausias aukas, sudėtas Liet. karo invalidams šelpti.

Ramovėnas

A.A. KŪR. - SAV. B. KVEČAS

Bronius Kvečas gimė prieš 64 metus Nevarėnuose, Telšių aps. Įstojęs savanoriu į atgimstančios Lietuvos kariuomenę, jis dalyvavo Nepriklausomybės kovose ir kovėsi fronte su lenkais. Patekęs nelaisvėn, jis sugebėjo iš jos pabėgti.

Nepriklausomoje Lietuvoje B. Kvečas vertėsi prekyba ir buvo gavęs žemės kaip kūr. savanoris.

Pirmosios bolševikų okupacijos metu slapstėsi nuo suėmimo. Antrą kartą bolševikams užėjus pasitraukė į Rytprūsius, kur gyveno kurį laiką apsimetęs vokiečiu, nes ir Rytprūsiai liko bolševikų okupuoti.

Lenkams perėmus Rytprūsius, jis, kaip "vokietis", buvo iškeltas į vak. Vokietiją, kartu su visa savo šeima iš 4 dukterų ir 2 sūnų.

Atvykęs į JAV sudarė sąlygas apie 20 žmonių atvykti į Ameriką.

B. Kvečas mirė Chicagoje, vasario 16 d. po sunkios ir ilgos ligos (leukemijos).

Kaimynas.

AUKOJO KARIUI:

Sperauskienė L., B'klyn, N.Y.	$15.00
LVS "Ramovė" Adelaidės Sk. Australija	11.00
Karosas P., N. Britain, Conn.	10.00
Tveras A., Chicago, Ill.	5.00
Abaravičius K., Chicago, Ill.	4.00
Daniliauskas J., Springdale, Conn.	4.00
Deikis Adf., Stamford, Conn.	4.00
Diržys A., Brooklyn, N.Y.	4.00
Dudėnas K., Chicago, Ill.	4.00
Gubilas Al., Detroit, Mich.	4.00
Jonkutė Aug., Chicago, Ill.	4.00
Pečenkis P., Elizabeth, N.J.	4.00
Plechavičius P., Chicago, Ill.	4.00
Ramonas K., Chicago, Ill.	4.00
Rumša Z., Chicago, Ill.	4.00
Šadeika Č., Detroit, Mich.	4.00
Šepetys J., Detroit, Mich.	4.00
Telksnys J. Great Neck, N.Y.	4.00
Tumas J., Chicago, Ill.	4.00
Baltrušaitis V., Rochester, NY	3.00
Vadišius K., Manchester, Conn.	3.00
Bajerčius Br., Boston, Mass.	2.00
Cieminis A.M., Rochester, NY	2.00
Kenstavičius A., Boston Bar, Canada	2.00
Lasauskas T., Rego Park, NY	2.00
Michels B.H., Hyattsville, Md.	2.00
Rimas Z., Brooklyn, N.Y.	2.00
Saladžius J., E. St. Louis, Ill.	2.00
Svilas B., Detroit, Mich.	2.00
Totilas Pr., Omaha, Nebr.	2.00
Vasikauskas Vl., Richmond Hill, N.Y.	2.00
Vilėniškis A., Boston, Mass.	1.50
Abraitis J., Chicago, Ill.	1.00
Banelis St., Toronto, Canada	1.00
Būda M. Chicago, Ill.	1.00
Juškevičius J., Toronto, Can.	1.00
Kraunaitis Ed., Andes, N. Y.	1.00
Ponas "X", Rochester, N. Y.	1.00
Kukurskas J., Baltimore, Md.	1.00
Sajauskas A., Baltimore, Md.	1.00
Vizbaras J., Worcester, Mass.	1.00
Židžiūnas V., Worcester, Mass.	1.00

A.a. Stasio Butkaus, Pirmojo Lietuvos Kareivio, fondan aukojo

31. Jakimavičius Vl., Brockton Mass.	$10.00
32. Minėla Vl., Detroit, Mich.	10.00
33. Dusevičius K., Boston, Mass.	5.00
34. Malinauskas St., Detroit, Mich.	5.00
35. Vadišius K., Manchester, Conn.	5.00
36. Švarplaitis J., Wingdale, N. Y.	4.00
37. Bulvičienė M., Queens, N. Y.	3.00

Norintieji prisidėti prie a.a. St. Butkaus palaikų išsaugojimo ir kapo paminklo pastatymo, prašomi siųsti aukas šiuo adresu:

KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

DARBININKAS

Visų lietuvių laikraštis, išeinąs du kartu savaitėje. — Duoda išsamias pasaulinių įvykių ir lietuvių visuomeninės veiklos apžvalgas. Laikosi tvirto ir griežto nusistatymo kovoje už Lietuvos laisvę.

Redakciją sudaro:

Simas Sužiedėlis, Juozas Brazaitis, Paulius Jurkus, kun. Vikt. Dabušis

Leidžia lietuviai pranciškonai

Metams $6.00. Naujiems skaitytojams pirmais metais — $5.00. Susipažinimui dvi savaites siunčiamas nemokamai.

DARBININKAS
910 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KARIO LEIDINIAI

(KARIO prenumeratoriams žymios nuolaidos)

1. H. Sienkevičius — **KRYŽIUOČIAI**, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Kaina $10.50 (Prenumeratoriams $8.00).
2. V. Biržiška — **PRAEITIES PABIROS**, 352 psl. daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams $5.50).
3. O. Urbonas — **ŽALGIRIO MŪŠIS**, 94 psl. teksto, 16 specialių psl. iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50).
4. Z. Raulinaitis — **DURBĖS MŪŠIS**, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. KARIO. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).
5. Z. Raulinaitis — **AIŠČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE**. Atspausta iš 1961 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00).

Laisvoji Lietuva

Prenumerata:

Metams $4.50
Pusei metų $2.50
Atsk. Nr. . . . . 10¢

Adresas:

911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL

Phone PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill

SKAITYKITE

DIRVA

THE FIELD

nuo 1960 metų einančią tris kartus per savaitę • Turinčią visuose pasaulio kraštuose savo bendradarbius • Tai geriausiai informuotas ir lietuviško gyvenimo vaizdais iliustruotas laikraštis • Metams kaštuoja tik $10.00. Rašykite —

DIRVA
6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio

VIENYBĖ

Seniausias lietuvių laikraštis pasaulyje

Eina nuo 1886 metų

Šiais metais švenčia savo Deimantinį Jubiliejų

Prenumerata 7 doleriai metams

VIENYBĖ
192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, % KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn 21, N.Y., U.S.A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.